

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Bakalářská práce

2011

Marek Adámek

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Marek Adámek

Problematika okultismu a duchovního života

Bakalářská práce

vedoucí práce: Mgr. Marta Lucie Cincialová, Th.D.

2011

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracoval samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Olomouci dne 4. 5. 2011

.....

Marek Adámek

Poděkování

Děkuji Mgr. Martě Lucii Cincialové, Th.D. za odborné vedení mé práce, za její cenné rady a podporu při psaní. Stejně tak děkuji všem, kteří mi s prací pomohli a podpořili mě, zvláště pak P. ThLic. Tomáši Jeronýmu Mlýnkovi.

„Já jsem ta Cesta, Pravda i Život.“ (J 14, 6).

Obsah

Úvod	6
1. Okultismus	8
1.1. Objasnění slova okultismus	8
1.2. Okultismus a esoterismus	9
1.3. Formy okultismu	9
1.3.1. Homeopatie	10
1.3.2. Numerologie	11
1.3.3. Spiritismus	12
1.3.4. Astrologie	15
1.3.5. Reiki	17
1.3.6. Jóga	20
1.3.7. New Age	21
1.3.8. Čarodějnictví a Wicca	23
1.3.9. Satanismus	26
2. Člověk a transcendentno	28
2.1. Člověk jako osoba povolána k životu s Bohem	28
2.2. Člověk a jeho potřeba transcendentna	30
2.3. V čem spočívá přitažlivost okultismu	32
3. Nebezpečí okultismu pro člověka	36
3.1. Církevní pohled na okultismus	36
3.2. Satan jako původce okultismu	38
3.3. Dopady okultismu na duchovní život křesťana	41
3.3. Dopady okultismu v kontextu sociálního fungování	43
Závěr	47
Seznam literatury	49

Úvod

O současné situaci ohledně okultismu, velmi trefně pojednává článek publikovaný v americkém časopise *New Oxford Review*, kde se píše o tom, jak se hlavně skrze televizi formou seriálů a filmů typu: *Sabrina, mladá čarodějnice*, *Čarodějky*, *Twilight sága* apod. okultismus šíří zejména mezi mládeží, pro kterou je právě televize vstupní bránou do tohoto světa nadpřirozených bytostí a jevů. Zmiňuje také snadnost přístupu k nejrůznějším návodům na to, jak se stát čarodějnící či jak praktikovat všemožné magické rituály a v nejhorším případě i satanistické obřady, kterých je dnes plný internet. Z článku se také dozvíme o potřebnosti exorcistické praxe, protože praktikování okultismu nezůstává bez následků (Euteneuer, 2010). Podobně to vypadá i u nás a o esoterismus a okultismus je mezi lidmi stále větší zájem. Svědčí o tom jednak stránky časopisů plné horoskopů a věšteckých nabídek, ale také dnes velmi se rozrůstající fenomén tzv. léčitelско-astrologických pořadů, které můžeme pravidelně spatřovat na obrazovkách stále více televizních stanic. A v neposlední řadě jsou to knihkupectví plná okultistických a esoterických knih, které jsou však ve většině případů populárního charakteru a když už nalezneme nějakou kvalitní literaturu o tomto tématu, řeší okultismus převážně z teologického či církevně-biblického hlediska. Okultismus je zvlášť kontroverzní téma, neboť i když se mluví o dnešní společnosti jako o ateistické a mnoho lidí považuje Satana, který za okultismem stojí za pohádku pro malé děti, tak podle výzkumu Dany Hamplové z roku 2006, větší polovina Čechů věří v nadpřirozené schopnosti věštců, mágů, všelijakých léčitelů a v účinnost horoskopu a amuletů (Hamplová, 2008). Čím dál tím více lidí se zajímá o všelijaké východní praktiky, čarodějnictví, spiritismus, homeopatii, satanismus apod. aniž by věděli, o co se vlastně jedná a kdo je zdrojem všech dnes tak moderních „energií“, na které se všichni odvolávají.

Na první pohled se může zdát, že okultismus nemá se sociální prací nic společného, ale když si uvědomíme některé skutečnosti, zjistíme, že to není ani tak docela pravda. V sociální práci se dnes razí trend tzv. ucelené rehabilitace a člověk je chápán jako biopsychosociální jednota, je proto důležité se zajímat i o duchovní stánku člověka, do které okultismus bezpochyby patří. Podle Junga je náboženství klíčem k psychoterapii (Říčan, 2002). Vystává zde však otázka, platí-li toto tvrzení, i pokud mluvíme o okultismu. Jak uvidíme v následujícím textu, okultismus je z církevního hlediska krajně nepřijatelný. Proto by se i křesťanská sociální práce měla tímto fenoménem zabývat a nebýt k němu lhostejná.

Narážíme zde však na další problém, a tím je jedno ze základních lidských práv - svoboda vyznání. Otázka tedy zní, má-li sociální práce, jejímž cílem je bezpochyby pomoc člověku tolerovat i tuto formu „náboženského“ vyznání, které jak si popíšeme ve třetí kapitole, působí na člověka spíše patologicky.

Důvodů proč jsem si vybral jako téma své práce právě okultismus je hned několik. Jednak je to již zmíněný vzrůstající zájem o tento fenomén a s tím související skutečnost, že mnoho lidí v podstatě ani neví, o co se jedná, a tudíž si neuvědomují nebezpečí těchto praktik. Příčinou mohou být běžně dostupné informace o této problematice, které jsou spíše povrchního charakteru. Dalším důvodem je má snaha připomenout učení církve o zlu jakožto existující duchovní bytosti. Protože právě nevíra v Satana, která se v posledních letech rozmáhá i u některých teologů, jak mimo jiné upozorňuje P. Gabriele Amorth, vede k bagatelizování problematiky okultismu (Amorth, 2006). A v neposlední řadě se jedná o oblast mého osobního zájmu, a proto jsem si od studia tohoto fenoménu také sliboval i prohloubení svých znalostí v dané problematice.

Cílem mé práce je podat kritický náhled na problematiku okultismu a její úzkou souvislost se sociální prací. Zejména nás pak bude zajímat otázka, je-li okultismus prosociální a pokud ano, nakolik a jakým způsobem může ovlivňovat sociální fungování jedince? V případě věřícího křesťana nás pak bude zajímat, jak se k problematice okultismu staví církve a jaká nebezpečí pro duchovní život okultismus představuje?

Metoda, kterou jsem pro psaní mé práce zvolil je kompilace a analýza použitých odborných zdrojů zabývajících se danou problematikou a jejich doplnění o jiné zdroje, úzce související se zaměřením mé práce. Tato práce je tedy teoretického charakteru a rozdělil jsem ji do tří větších částí (kapitol). První kapitola se věnuje definici a vymezení pojmu okultismus a dále pak vybraným formám okultismu, se kterými se můžeme setkat. Druhá kapitola pojednává o člověku a jeho povolání k životu s Bohem a také potřebě transcendentna z obecného hlediska a dále se zabývá otázkou, proč je dnes okultismus tolik populární. Třetí a poslední část mé práce popisuje postoj, jaký zaujímá k této problematice církve, co nebo kdo za okultismem stojí, jaké následky může mít praktikování okultismu na duchovní život věřícího křesťana, a také se věnuje dopadům okultismu v kontextu sociálního fungování.

1. Okultismus

V této kapitole se pokusíme pojem okultismus vymežit a konfrontovat jej s podobným pojmem, kterým je esoterismus. Dále si představíme vybrané formy okultismu jako homeopatie, numerologie, spiritismus, astrologie, reiki, jóga, New Age, čarodějnictví a wicca a nakonec satanismus.

1.1. Objasnění slova okultismus

Historie okultismu je velmi dlouhá, začíná od vzniku animismu a šamanismu přes starou magii Chaldénců, egyptskou tergiu, bílou a černou magii rozličných kultur, kabalou až po okultismus novějšího charakteru jako spiritismus, zážitky náboženských fanatiků a pseudovědecké popisy metapsychologických představ (Horvai, 1960).

Slovo okultismus pochází z latinského „occultus“, skrytý, tajný. Je to souborný název pro nadpřirozené, vědou nevysvětlené a pravděpodobně i nevysvětlitelné jevy. Studium těchto jevů se zabývá tzv. tajná (okultní) věda a poznatky z vysvětlování těchto jevů jsou z důvodu zneužití tajné. Okultismus však nelze považovat za vědu v pravém slova smyslu, jedná se spíše o teoretickou i praktickou nauku (Nakonečný, 2009). Okultismus začíná tam, kde věda končí (Piobb, podle Nakonečný, 2009). Vojtěch Kodet definuje okultismus jako duchovní nauku, která je spojována s nadpřirozenými schopnostmi, které nám poskytují poznání nebo zdroje síly od jinud než od Boha, a to v oblastech, kde zdrojem těchto poznání a moci může být pouze Bůh. Okultismus vychází z přesvědčení, že ve světě existují i skryté síly, které nejdou racionálně vysvětlit a pomocí kterých lze ovládat lidi nebo věci. Jedná se o skrytou a tajnou nauku. Lidé zabývající se touto problematikou a aktivně používající okultistické praktiky (Amorth, 2006, Kodet, 2007), jako čtení myšlenek, poznávání budoucnosti, ovládání druhých lidí podle své vůle, ať už s dobrým či špatným úmyslem, ovládání přírodních sil, kontakt s duchy, mrtvými apod. (Amorth, 2006), se aniž by cokoliv tušili, otevírají působení zlých duchů. Křesťanské církve považují okultistické praktiky za hřích škodící člověku (Kodet, 2007). U těchto praktik je více než patrné, že se vymykají jak rozumové kontrole tak, že se jedná i odklon od pravého Boha, neboť síly, které se v této oblasti projevují, se nechtějí Bohu podřídit (Amorth, 2006).

1.2. Okultismus a esoterismus

Esoterismus je slovo řeckého původu, které znamená skrytý, tajný, podobně jako okultismus. Tyto dva pojmy se v podstatě překrývají. Esoterismus se však dnes dá vyložit, jako pojem nadřazený okultismu. Protože se do něj zahrnují i obory, které nejsou tradičním okultismem, např. alternativní medicína. Předmětem esoterismu jsou skutečnosti, které není s to tradiční empirická věda zkoumat, protože je omezená racionálním myšlením. Esoterismus tedy předpokládá, že kromě skutečností, které zkoumají konvenční vědecké metody, existují ještě i další oblasti poznání. Cílem je tedy odstranit pouze toto empiristické poznání světa (Amorth, 2006, Nakonečný, 2009). Podle Kodeta je esoterismus teorií okultismu, který stojí na jeho zákonech a je jeho praktickým uskutečněním (Kodet, 2007). Z výše uvedeného textu lze dle mého názoru odvodit tvrzení, že esoterní je prakticky i každé náboženství, neboť pracuje i s vědou neodůvodnitelnými skutečnostmi a jevy. Jako příklad bych uvedl křesťanské tajemství eucharistie nebo tajemství trojjedinosti Boha (KKC, 1995). Okultismus jsou pak praktiky, které pracují s jevy a silami, které mají jiný zdroj než Boha (Amorth, 2006, Kodet, 2007).

1.3. Formy okultismu

Podle tradičního pojetí patří pod pojem okultismus např. rosekruciánství, hermetismus, kabala, spiritismus, čarodějnictví a věštectví (Nakonečný, 2009). Okultismus můžeme rozdělit na tři hlavní proudy, a to: alchymie, astrologie a magie (Cox, 2009, Nakonečný, 2009). V souvislosti s okultismem bych se chtěl zmínit také i o pojmu hermetismus.¹ Laici chápou hermetismus jen jako okultismus. Hermetismus je sice druhem okultismu, není však totožný z tzv. lidovým okultismem, kde patří např. spiritismus, ten někteří hermetici dokonce odsuzují. Tyto dva historicky odlišné pojmy se často ztotožňují a hermetismus tak bývá chápán jako západní okultismus (Nakonečný, 2009). V této práci bych se chtěl však věnovat podle mého názoru dnes nejznámějším a nejrozšířenějším formám okultismu, se kterými můžeme přijít do kontaktu.

¹ Hermetismus = proud mysticismu z počátku tisíciletí, ve středověku v Evropě rozšířený židovskými mystiky (Buchtelová, Confortiová, Červená, Holubová, Hovorková, Churavý, Klímová, Kraus, 2005).

1.3.1. Homeopatie

Homeopatie pochází ze dvou řeckých slov: „homoios“, podobný a „pathos“, nemoc (Procházka, 1995). Jedná se o alternativní medicínu, která ovlivňuje významné tělesné pochody a její princip lze shrnout do věty: „Podobné léčí podobné.“ Vychází se z předpokladu, že každá látka, která může tělu uškodit, mu také může pomoci, pokud je podávána v malých dávkách (Hayfield, 1995), to ovšem vyžaduje jejich perfektní znalost. Nejvýznamnějším představitelem a zároveň zakladatelem homeopatie je Samuel Hahnemann, který se nespokojil s výsledky, kterých dosahoval jako praktický lékař. Začal proto studovat staré lékařské metody a zjistil, že se velmi často neshodují s praktickým lékařstvím. Také si všiml, že určité specifické nemoci se vyskytují v určitých specifických podmínkách. Hahnemann přišel s tezí, že nelze pacienta léčit jen podle symptomů, a to všechny pacienty paušálně podle jednoho vzorce, ale že je důležité vzít v potaz všechny složky pacientovi osobnosti (Blackieová, 1992). Účinnost různých látek zkoumal Hahnemann sám na sobě a svých přátelích, zjistil však, že některé jsou smrtelně nebezpečné. A proto je začal ředit, a to tak intenzivně, že tyto roztoky téměř ztratily stopy původních látek a mezi jednotlivými ředěními tyto roztoky silně protřepával, což mělo uvolnit tzv. léčivou energii (Hayfield, 1995), nebo též duchovní vitální sílu (Clark, 2010) z původních látek a zesílit účinek těchto roztoků, ve kterých podle zákonů pravděpodobnosti nezůstala ani molekula původní látky, pouze jejich stopa. Tyto léky, tak nefungují podle tradičních léčebných mechanismů (Hayfield, 1995). Každou nemoc provází určité specifické symptomy. Vhodnost léku pro určitou nemoc se tedy podle principu podobné léčí podobné, zjišťuje tak, že pokud tento lék podáme zdravému člověku, vyvolá u něj symptomy podobné těm, které má nemoc, kterou chceme léčit. (Blackieová, 1992). Hahnemann pokládal za příčinu všech nemocí tzv. miasmata, což jsou duchovní vlastnosti tehdy tří nejběžnějších nemocí, a to syphilis (příjice), sykáza (kapavka) a psóra (svrab) (Heřt, 2010). Proto také Hahnemann považoval příčiny nemocí za duchovní podstaty nikoli materiální, např. mikroby zde nehrají žádnou roli (Hahnemann, 1993). Dnes už na základě moderní medicíny víme, že příčin nemocí je více, přesto od tohoto konceptu dnešní homeopati zcela neupustili (Heřt, 2010). I když někteří zastánci tvrdí, že homeopatie je legitimní věda. Z pohledu moderní vědecké medicíny však tomu tak není. Protože moderní medicínská věda vyžaduje přesné dodržování metodiky a zároveň musí umět pomocí kontrolních klinických studií prokázat své výsledky. Toho však homeopatie není schopná a léčebné účinky homeopatik se proto klasifikují jako placebo efekt

(Schmidt, 2009). Občas se nějaké potvrzující studie objeví, vždy se tam ale najde nějaká chyba a při opakování se výsledek nepotvrdí (Rodný, 2005, podle Hučín, 2005). Podle studie uveřejněné v předním nezávislém mezinárodním medicínském časopise Lancet, neexistuje žádný přesvědčivý důkaz o tom, že by homeopatika byla účinnější než placebo (Dörig, Egger, Huwiler-Muntener, Juni, Nartey, Pewsner, ..., Sterne, 2005). Homeopatický princip zmiňovaný výše, tak popírá klasické medicínské metody (Jobst, 2005). Homeopati se odvolávají na to, že současná věda není s to mechanismus homeopatik vysvětlit a že tedy za účinnosti stojí nějaký jiný vědecky nepodložený fenomén a že pacienti více než jak to funguje, zajímá, jestli to funguje. To lze však považovat za neetické, neboť pacient počítá s tím, že mu lékař předepíše takové léky, o kterých ví, že fungují a které jsou ověřené (Rodný, 2005, podle Hučín, 2005). V homeopatii hraje velkou roli i způsob, jakým je vedeno „terapeutické setkání“ homeopata s pacientem (Jobst, 2005). Za účinnost homeopatik tak může také skutečnost, že homeopati mají na pacienty oproti běžným lékařům více času, což je sice smutný, ale reálný fakt. O skutečnosti, že k účinnosti těchto léků, kromě placeba přispívají také psychologické faktory, svědčí také i fakt, že homeopatika se nejvíce používají při léčbě psychických nemocí (Rodný, 2005, podle Hučín, 2005). Okultistické pozadí homeopatie lze vidět ve skutečnosti, že Hahnemann mnoho principů a metod, které do své homeopatie zakomponoval, přebral z různých východních směrů, pohanských náboženství a alchymie, a to převážně od alchymisty Paracelsa. Celý princip spočívá v nějaké duchovní síle a povaha homeopatie je jasně mystická (Campbell, 2002). Podle Heřta lze celou homeopatii pomocí moderní medicíny a vědy jednoznačně vyvrátit (Heřt, 2010).

1.3.2. Numerologie

Numerologie, čili věštění z čísel je složenina výrazů „numero“, číslo a „logie“, nauka (Kraus, 2005). V numerologii jsou klíčem k objasnění souvislostí v chování a jednání člověka čísla (Johari, 1990). Je to jednoduchá metoda, proto se hojně využívá k obchodu (Nakonečný, 2009). Pomocí numerologie můžeme nahlížet do hloubky osobnosti člověka (Johari, 1990) a používá se též mimo jiné i k věštění (Nakonečný, 2009), tedy odhadem budoucnosti. Astrologické metody na nazírání budoucnosti jsou však oproti numerologii dokonalejší. Princip spočívá ve spojení mikrokosmosu a makrokosmosu, tedy člověka s jeho okolím, vesmírem a planetami. Numerolog poznává a odhaluje souvislosti, které vyplývají z vlivu

planet na člověka. Důležitá je ovšem víra v to, že náš život ovlivňují právě planety, bez toho to nefunguje (Johari, 1990). Numerologie tedy není samostatný obor, neboť jak píše Johari: „dobrý numerolog musí mít jisté znalosti také z astrologie, chiromantie i grafologie a musí se věnovat také fyziognomii člověka.“ (Johari, 1990, s. 210).² Je zajímavé, že o psychologii, jakožto vědě o lidském chování (Hartl, Hartlová, 2010) se už nezmiňuje. Základní metodou je zde převod jmen na čísla, a to podle vzájemných vztahů v daných tabulkách, které se pak redukuje na čísla od 1 do 9. Podle těchto čísel se pak určují životní události a povaha osobnosti člověka. Vychází se zde s tezí aritmosofů K. von Eckhartshausena, kdy život se projevuje pohybem, uskutečňuje tvarem a rozlišuje čísla a Pythágora (Nakonečný, 2009), kdy jádrem mnohostí a podstatou věcí jsou čísla. Dále pak, že svět je v tzv. napětí, což může být chápáno i jako harmonie, protože vše je ve vzájemném vztahu. Jako např. v hudbě, kdy strukturu tónů diatonické stupnice lze zaznamenat matematicky (Betz, 2002). Podle Nakonečného je však numerologie oproti aritmosofii³ hadačstvím a pochybnou vědou, která se za okultní pouze vydává, neboť převod písmen na čísla se uskutečňuje podle vzoru hebrejské abecedy, která je velmi specifická a nelze proto tento vzor aplikovat na abecedy jiné (Nakonečný, 2009).

1.3.3. Spiritismus

Spiritismus vznikl v roce 1847 ve spojených státech na farmě, kde žila rodina Foxových, která zde měla vést dlouhé rozhovory s duchy zemřelých. V současnosti se jedná o nejrozšířenější podobu novodobého okultismu (Nakonečný, 2009). Spiritismus je doktrína, tedy nejedná se jen o praxi (Madre, 2003), ale také o filozofii, která je založena na principech křesťanství, které jsou doplněné o minulé životy, zákon karmy, znovuzrození a komunikaci s duchy (Brom, 2001). Tato filozofie je založena na existenci, učení a projevech duchů (Madre, 2003), odtud také název spiritismus z lat. „spiritus“ = duch⁴ (Nakonečný, 2009). Člověk je pak tvořen ze tří částí: z duše, těla a oduší. Duše je nesmrtelná, myslí, má vlastní vůli a je ukrytá v těle (Madre, 2003). Je to vtělený duch. Tělo je hmotná schránka pro duši

² chiromantie = věštění z rukou (Elser, Ewald, Murrer, 1997), grafologie = psychologie písma, fyziognomie = pavěda zabývající se vzhledem (Universum, 2000).

³ Aritmosofie = hermetická matematika, nauka o esoterním významu čísel (Nakonečný, 2009).

⁴ V této kapitole může docházet prolínání výrazů *duch* a *duše*, a to proto, že jsem se rozhodl přebrat tyto termíny z děl odkazovaných autorů, tak jak je samy uvádějí. S největší pravděpodobností však všichni autoři mají na mysli *duši* a výraz *duch* používají na základě původu slova *spiritismus* = duch.

(Brom, 2001), je materiální (Madre, 2003) a po smrti zaniká (Brom, 2001). Oduší je životní fluidum, které je částí vesmírného fluida a prostřednictvím tohoto fluida se lidem zjevují duchové (Madre, 2003). Oduší je hmotná substance mezi tělem a duší a po smrti člověka tvoří schránku pro ducha, která duchům umožňuje překonávat hmotné překážky a dlouhé vzdálenosti rychlostí myšlenky. Jemnost a světlost oduší nebo též tzv. fluidického či astrálního těla určuje morální hodnotu ducha. Čím světlejší a jemnější oduší je, tím jsou morální vlastnosti ducha vyšší a při komunikaci s ním získáme hodnotnější informace. Podle spiritistické nauky, smrtí člověka končí jen jeho fyzická schránka, tedy hmotné tělo a začíná nový život v duchovním světě. Duše se oddělí od těla, ale zůstane obalena oduším, díky tomu může prostupovat hmotnými věcmi a komunikovat s živými lidmi při spiritistických seancích skrze média. Po přechodu do duchovního světa se zhodnotí život každého člověka podle mravního principu spravedlnosti a dobrých i zlých skutků. A na základě tohoto hodnocení bude přiřazen do jedné ze tří kategorií duchů (Brom, 2001). První kategorii jsou nedokonalí duchové, ti mají sklony ke zlu a jsou nešťastní (Madre, 2003). Jejich znalosti duchovního světa jsou omezené a při komunikaci nám mohou sdělovat nepravdivé nebo neúplné informace (Brom, 2001). Druhou kategorií jsou dobří duchové s touhou po dobru. A třetí kategorií jsou čistí duchové, sem patří andělé a archandělé (Madre, 2003), ti už dosáhli nejvyššího stupně dokonalosti. Než se ale mohou duchové projevat, je jim nejprve dopřán odpočinek, tzv. posmrtný spánek, který trvá měsíce nebo i roky. Pak nastává znovuzrození, duše člověka si sama určuje, na jakém místě a v jakém těle se znovu narodí. Určuje si také i svůj osud na základě své svobodné vůle. Zde se projevuje tzv. zákon karmy, podle kterého se osud člověka řídí tím, jak žil v současném i v minulých životech. Komunikovat s duchy lze prostřednictvím tzv. médií (Brom, 2001), které se duchů doptávají pomocí otázek (Amorth, 2006). Médium je osoba, která zprostředkovává kontakt s evokovanou bytostí, tedy duchem. Jinak řečeno, duch se skrze médium projevuje. Tyto projevy se vyskytují nejčastěji ve spojení se spiritistickými seancemi nebo jinými magickými rituály, ale mohou být i spontánního charakteru (Nakonečný, 2009) a nelze je postřehnout smysly (Amorth, 2006). Médii jsou často osoby, které se vyznačují psychopatickými znaky, introverzí, emoční labilitou, apod., velmi často však byly tyto osoby přistiženy při podvodech. Projevy ducha skrze média mohou být např. levitace, mluvení cizími jazyky, které mnohdy tato osoba nezná nebo ani nemůže znát (tzv. xenoglosie) nebo také sdělení, které nemohou odpovídat znalostem média. Dále jsou to zdvihání a klepání spiritistického stolečku, pohyby jezdce po desce, na které jsou vyznačena písmena abecedy, tím duch přináší určité sdělení, jedná se o tzv. planžetu nebo tzv.

automatické psaní, tyto metody patří asi k nejznámějším. Krom toho, to mohou být různé světelné a zvukové jevy, pocity doteků na účastnících seance a podobně. Většinou se však jedná jen o slovní zprostředkování sdělení ducha přítomným účastníkům. Často jsou tyto úkazy vysvětlovány jako halucinace. V případě nahrávek, kdy účastníci na těchto nahrávkách slyší hlasy duchů, se podle kriticky pracujících odborníků jedná jen o šумы, které si lidé věřící v jejich existenci vykládají jako hlasy zemřelých (Nakonečný, 2009). Jednou ze základních podstat spiritismu je tedy reinkarnace, neboli převtělování, které je však v rozporu s křesťanskou vírou, neboť duše zemřelých po smrti putují buď do ráje, očistce nebo do zavržení, tzv. pekla. Převtělování je rovněž v rozporu s vírou ve vzkříšení, kterému nás učí Bible (Amorth, 2006). Rozdíl mezi převtělováním a vzkříšením je podle Jamese Sira v tom, že při převtělování se jedná o postupné vtělování duše do mnoha jiných smrtelných těl, oproti tomu vzkříšení je proměna smrtelného lidského těla v tělo nesmrtelné (Sire, podle Groothuis, 1995). Mimo to je převtělování stále probíhající proces, který je řízen zákonem karmy a vlastní duší bez těla, kdežto vzkříšení je proces ukončený, jednorázový a podléhá vůli Boha. Pokud tedy v Bibli čteme o zjeveních některých svatých nebo dokonce i samotného Krista (Groothuis, 1995), stalo se to proto, že to Bůh z nějakého mimořádného důvodu chtěl a vždy se tato zjevení udála bez přičinění člověka (Amorth, 2006). Další argument zmiňoval Ing. Josef Stuchý na přednášce v rámci předmětu Psychologie a sociologie náboženství. Koncept reinkarnace je podle něj chybný v tom, že reinkarnace je pravidlo, které neřídí žádná vyšší bytost a tedy se na něj vztahují zákony statistiky (gaussova křivka), podle kterých by nakonec všichni lidé došli buďto tzv. osvícení (nejvyšší stav) anebo by „skončili jako sekvoje“ (nejnižší stav) (Stuchlý, 2011). Jak jsem popisoval na začátku této podkapitoly, spiritismus je vyvolávání ducha. Ve většině případech se však jedná o vyvolávání duší zemřelých než duchů. Podle učení církve o duších zemřelých je kontakt s nimi možný pouze skrze Boha a nikoli přímo, jako tomu učí spiritismus. Důkaz můžeme vidět v podobenství o boháči a Lazarovi, kdy boháč i když vidí Lazara sedícího v Abrahámově lůně (symbol Boha), neobrací se přímo na něj, ale na Abraháma (Boha), který je prostředníkem mezi boháčem a Lazarem. Kdyby byl pro lidi užitečný kontakt s mrtvými, Bůh by tento kontakt určitě podporoval (Amorth, 2006).

1.3.4. Astrologie

Astrologie, nebo-li hvězdopravectví, je složenina dvou slov „astro“, hvězdný a „logie“, nauka (Kraus, 2005). Astrologie patří k jedné ze tří hlavních oblastí okultismu, resp. hermetismu a lze jej považovat za nejrozšířenější obor praktického hermetismu. Původně se jednalo o esoterní „vědu“, která se zabývala vztahy mezi makrokosmosem a mikrokosmosem, tedy člověkem a světem. V současnosti této definici odpovídá pojem astrosofie. Astrologie je dnes převážně chápána jako věšteství (Nakonečný, 2009). Podle Janča se vznik astrologie jako hadačství pojí s každodenní lidskou dřinou. Kdy astrologie, slibovala určité příznivé změny, štěstí, lásku apod., tedy věci, kterým se lidem nedostávalo. Ale naopak také podle přísloví: „vláčíš-li těžké břemeno, čert ti ještě přidá“ i smrt, neštěstí, nemoci apod., tedy věci, kterých měl člověk vždy nadbytek (Jančo a kol., 1990). Podle Reimanna však stojí za objevením astrologie, tak jako za jinými vědami, nějaký duchovní princip, vhled, poznání, kterého se člověku dostalo a tím si uvědomil některé skutečnosti (Reimann, 2004). Ať tak či onak, původní astrologie měla s hadačstvím málo společného (Nakonečný, 2009). Podstata astrologie vychází z předpokladu, že celé universum je v podstatě jeden velký organismus, kde se jednotlivé složky navzájem ovlivňují. Většinou se zde hovoří o vlivu hvězd a planet na člověka (Reimann, 2004). Má se za to, že konstelace hvězd a planet ovlivňují osobnost a povahu člověka a v určitém smyslu i osud člověka (Nakonečný, 2009). Například člověk narozený ve znamení skopce často trpí bolestmi hlavy, nemá se však za to, že každého takového člověka bude zákonitě bolet hlava, ale že toto místo je u těchto lidí k bolesti náchylné a citlivé (Jančo, 1999). V astrologii se pracuje s tzv. zvířetníkem nebo-li zodiakem či zvěrokruhem, což je základní astrologické schéma. Jedná se o pomyslný kruh na obloze resp. dráhu Slunce, který je rozdělen na dvanáct stejných dílů, kde každý tento díl představuje jedno znamení zvěrokruhu (Nakonečný, 2009), kterými během roku projde Slunce a v každém z nich setrvá cca měsíc (Jančo, 1990). Pro jednotlivé znamení jsou charakteristické určité vlastnosti (Jančo, 1990), které jim jsou přisouzeny na základě pozorování (Kefer, 2000). Jedná se tedy o schéma, na jehož základě se pak sestavuje horoskop. Horoskop je tedy kruhové nebo čtvercové schéma postavení planet a jiných astrologických prvků v určité dobu (např. narození člověka nebo vznik státu), to je pak předpokladem pro jeho další vývoj. Důležitou roli zde hraje přesné místo vzniku dané události a datum, včetně hodiny (Nakonečný, 2009). Všem astrologickým prvkům je v závislosti na jejich postavení přisuzováno určité působení, na jehož základě můžeme určit povahu a předpokládaný budoucí

vývoj věcí. Toto působení je nejsilnější v době, kdy se Slunce nachází ve středu jednotlivých znamení, proto je třeba brát v úvahu přesné datum, neboť pokud je například Slunce, teprve na začátku určitého znamení je potřeba přihlídnout i ke znamení předchozímu (Jančo, 1990). Rozdíl mezi původní astrologií, dnes označovanou jako astrosophie a astrologií jako hadačstvím spočívá v tom, že původní astrologie brala skutečnosti odvozené z působení kosmických těles, jako jednu z možných tendencí událostí a jedinců, nikoli jako daný fakt. Protože povahu jedinců a událostí ovlivňují i mnozí další činitelé a také rozhodnutí samotného subjektu, čili svobodná vůle (Nakonečný, 2009). Původní astrologie tak nebyla a není deterministická, ale pouze předpokládá. Jak píše Kefer, kosmické objekty ovlivňují člověka stejně, jako například fakt, že ten kdo se narodil jako Čech má určité charakteristiky, které jsou pro Čechy typické a těžko se přemění v Angličana (Kefer, 2000). Základní myšlenkou astrologie je, že obraz nebe je analogicky shodný s děním na zemi. Primárně se jedná o určitý obraz světa a teprve sekundárně o předpovídání. Některé astrologické poznatky byly potvrzeny vědeckými výzkumy stejně, jako také vyvráceny. Oproti tomu dnešní astrologie ve smyslu hadačství je naopak deterministická, to znamená, že z postavení hvězd předpovídá budoucí události, jako předem určené a dané, často je také zneužívána ke komerčním účelům (Nakonečný, 2009). Z tohoto textu bychom mohli usoudit, že na původní astrologii není tedy nic špatného a že se jedná o vědu jako každou jinou. Neboť jak píše Hadès, astrologie se zakládá na rozumu a logice (Hadès, 1998). Na podobnost s jinými vědami poukazuje i Kefer, když přirovnává astrologii k medicíně. Lékař, který zjistí na srdci zhoubnou chorobu a upozorní pacienta, že pokud se nebude léčit tak zemře, také jen předpovídá a nevěští (Kefer, 2000). Obhájci astrologie staví své argumenty na tom, že astrologii uznaly i některé významné osobnosti jako sv. Tomáš Akvinský, Albertus Magnus (Kefer, 2000, Nakonečný, 2009, Newman, 2009), Isaac. Newton, Roger Bacon a další (Kefer, 2000). Odpůrci se podobně odvolávají na přední církevní autority, které astrologii odsoudili, a to např. sv. Justin, sv. Basil Veliký, sv. Augustin apod. Katolická církev je striktně proti praktikám astrologie a zdůvodňuje to tím, že víra v predestinaci je výslovně proti křesťanské víře ve svobodnou vůli (Kodet, 2007). Hadès i Kefer však odmítají, že by opravdová astrologie popírala svobodnou vůli viz výše (Hadès, 1998, Kefer, 2000). Sv. Augustin označil astrologii za škodlivou a nakažlivou pověru a vyzývá křesťany, aby odmítali všechny způsoby věštění jako nevěru Bohu, klam a pověru, ke které se nás snaží od pravého Boha odvést Dábel. Působením Dávla též odůvodňuje, pokud někomu takováto předpověď vyjde (sv. Augustin, podle Kodet, 2007). Jak uvedu později v podkapitole církevní pohled na okultismus, varování proti těmto

praktikám můžeme najít i v samotné Bibli. Mimo jiné například v knize proroka Daniela, kde je popisovaná situace, kdy se králi Nabúkadnesarovi zdál sen, který si chtěl nechat vyložit a za tímto účelem si zavolal věštce, hvězdopravy, planetáře a mudrce, ti ale nebyli s to tento sen vyložit. Zavolal si proto proroka Daniela, který mu s pomocí Boží sen vyložil jako jeho vlastní pád, dokud neuzná svrchovanost Nejvyššího (Da 4).

1.3.5. Reiki

Reiki je japonský výraz označující univerzální životní energii nebo též božskou sílu (Lübeck, 1994), která je podstatou bytí (Nakonečný, 2009). Tento výraz se skládá ze dvou japonských slabik rei a ki, což se překládá jako duše nebo duch (Nakonečný, 2009). Jedná se o léčení pomocí vkládání rukou (Nakonečný, 2009). Ruce jsou zde hlavním nástrojem, vychází se z paralely, kdy první co uděláme, když nás něco bolí je, že si na to přiložíme ruce (Stein, 2004). Někdy se můžeme setkat i s označením reiki-do, což označuje reiki jako životní cestu, podobně jako džudo nebo kendo (Lück, 1994). Zakladatelem je zen-budhistický mnich Mikao Usui, který studoval sanskrtské texty (Nakonečný, 2009) na podnět svých studentů, aby jim osvětlil umění, kterým léčil Ježíš (Stein, 2004). Ve spisech jednoho z Buddhových žáků pak objevil toto starodávné a zapomenuté umění, a to na konci 19. století v jednom buddhistickém klášteře, kde se mu při meditaci dostalo v tomto umění od boha zasvěcení (Lück, 1994). Usui toto umění dále rozvíjel a cestováním po Japonsku si získával nové žáky, kdy nejvýznamnějším byl Chudžiro Hajaši (Nakonečný, 2009). Přes něj a jeho další následovníky se pak reiki dostalo i na západ (Lück, 1994). Reiki je však umění velmi staré a jak píše Steinová ve své knize Průvodce Reiki, reiki se na zem dostalo díky indickému bohu resp. bohyni Šivě. Toto umění bylo hojně pěstováno a ovládal ho téměř každý z tzv. civilizace Mu, jejichž obyvatelé začali kolonizovat současnou Indii a Tibet. Mu však podobně jako Atlantida zanikla a došlo ke kulturní dezorganizaci a na světě zůstalo jen pár vyvolených, kteří toto umění nadále ovládali. Jedním z nich byl Siddhártha Guatama (Stein, 2004), což je rodné jméno Buddhy (Miltner, 2001), kterému se při svém rozjímání, na jehož základě došel k osvícení (Bondy, 1995) dostalo mimo jiné, také poznání léčebné metody reiki. S tím souvisí také učení o reinkarnaci, kdy se duše převtěluje tak dlouho, dokud nedojde osvícení. Jedinci, kteří osvícení dojdou, se již převtělovat nemusí (Lester, 1997). Někteří se však vrací na zem jako tzv. Bódhisattvy, aby pomohli i ostatním lidem dojít osvícení (Wanguová, 1996). Jinou

formou osvícených jsou Toulkové, kteří si navíc zachovají paměť ze svého předchozího života, dnešním příkladem je Dalaj Láma. V Buddhismu se však později léčebné praxi příliš neholdovalo, protože bylo chápáno jako překážka na cestě k osvícení. Buddhistické léčebné metody, dnes známé jako reiki se předávali ústně, jejich písemné záznamy jsou přísně chráněny a navíc psané nesrozumitelnou formou, aby se zabránilo jejich zneužití. Jen člověk kvalifikovaný je dokáže rozluštit (Stein, 2004). Podle Kerstena byl Bódhisattvou také Ježíš. Kterého tři mudrci přišli navštívit, protože ho považovali za Toulku. Poté ho i s Josefem a Marií odvedli do Egypta a Indie, kde se Ježíš vzdělával v umění Mahajány a Vadtrajány.⁵ V dospělosti se pak vrátil jako buddhistický adept do Jeruzaléma, kde aktivně provozoval umění reiki, které učil i své učedníky. Pomocí triku přežil ukřižování a několik let po něm se vrátil zpět do Indie, kde žil jako svatý muž. V buddhistických sútrách jsou četné zmínky o Ježíšovi, jeho životě v Indii a o jizvách z ukřižování, které mají být důkazem, že se jednalo skutečně o něho. Církev resp. sv. Pavel měl toto Ježíšovo učení přehodnotit a tím bylo umění reiki pro západ ztraceno. Dokonce prý i církev vypustila kolem 5. století z církevního kánonu pojmy jako reinkarnace a karma (Goothuis, 1995, Kersten, 2004, Vojtíšek, 1998). Má se však za to, že se jednalo o Órigenésovu nauku o preexistenci duší (Losskij, O., N., 2004). Reiki je láska (Lübeck, 1994, Stein, 2004). Podstata reiki spočívá v tom, že lidské tělo vyzařuje energii, která je v podstatě životní (kosmickou) energií, kterou obsahuje vše, co existuje (pomocí reiki lze léčit nejen lidi, zvířata, rostliny, ale i celé lesy a planetu). Pokud tato energie, která se může nazývat různě (Bůh, bohyně, vesmír, vyšší já, apod.) opustí živý organismus, pak tento organismus zahyne (Stein, 2004). Různé nemoci, záněty apod. jsou jen zablokované energie, které se prostřednictvím životní energie uvolní (Lübeck, 1994). To se děje pomocí vkládání rukou. Léčitel nemusí znát pacientovu diagnózu, kosmická energie je inteligentní a sama si najde zdroj obtíží (Stein, 2004). Vytvoří se tak lépe fungující kanály, kterými mohou tyto energie proudit (Lübeck, 1994). V reiki existují tři stupně tzv. reiki zasvěcení. I. stupeň je orientován spíše na léčení sebe sama a druhých, kteří musí být fakticky přítomní, a to na fyzické úrovni. Oproti tomu stupeň II. dovoluje už léčit i na mentální, emocionální a karmické úrovni, a to problémy spojené s minulými životy a dřívějšími nevyřešenými situacemi. A protože člověk zvýší množství své životní energie, lze v tomto stupni léčit už i na dálku a také zde nastupují i nové techniky. Např. práce se symboly, které představují energetické klíče a podstatu reiki, také slouží ke zvýšení léčebné energie. U I. stupně se s nimi pracuje pouze na podvědomé úrovni. Stupeň III. je stupněm mistra v oboru,

⁵ Mahajány a Vadtrajány = významné buddhistické směry (Wanguová, 1996).

který může umění reiki vyučovat a které se stalo jeho životní filozofií (Stein, 2004). K tomu, aby mohl člověk plnohodnotně používat umění reiki, je třeba, aby prošel zasvěcením, které mu otevře „bránu“ k životní energii, která je nutná pro samotné léčení (Lübeck, 1994). Nově se spojuje reiki s Einsteinovou teorií relativity, kdy existuje souvislost s přechodem energie v hmotu a hmoty v energii. Hmotné objekty pak mají nejpomalejší a duchovní stavy nejrychlejší reiki vibrace (Nakonečný, 2009). S tím souvisí i tzv. čakry, se kterými se v reiki také hojně pracuje. Jedná se o vibrační energetická centra, která se používají jednak k diagnóze, tak i k terapii, jsou to určité body na těle. Reiki rozeznává 7 hlavních čaker: kořenová, sexuální, osobnosti, srdeční, výrazu, poznání (Lübeck, 1994) a koruní (Stein, 2004) a také několik vedlejších, nejčastěji se jich používá deset. Každá čakra představuje vibrační protějšek k určitým orgánům a ukazují nám i úroveň vývoje lidské osobnosti (Lübeck, 1994). I když reiki není náboženstvím, je starší než všechny náboženství světa a je věrné východním filozofiím, a to proto, že západní kultury od nich převzali většinu metafyzických technik a etiku. Podle mistrů reiki se tedy jedná o nad náboženskou filozofii, která respektuje všechny náboženské systémy (Stein, 2004). Podle reiki je bohem v podstatě každý, protože každý je součástí životní energie (Boha), velice výstižně k tomu píše Lübeck: „Svobodný člověk může předstoupit před Boha otevřeně a upřímně. Nepotřebuje prosit o milost a ponižovat se.“ (Lübeck, 1994, s.17). Reiki, jak už jsem zmiňoval, pracuje s tzv. kosmickou energií, která je sice neutrální, ale z toho co o ní někteří autoři píší, plyne, že je v podstatě pozitivní (Lübeck, 1994). A tedy praktikováním reiki nejde nic zkazit. Kromě toho, že je tato energie ve své podstatě kladná, se o to, aby nedošlo k jejímu zneužití, nebo k negativnímu působení starají tzv. duchové - průvodci. Ti jsou přítomní při každém léčení a se zvyšujícím se stupněm zasvěcení přebírají nad procedurou tím větší kontrolu. Už při I. stupni zasvěcení je člověku přidělen jeho duch průvodce. Těch je celá řada, mohou být celoživotní anebo jen pro určitý úkol, objevují se převážně při léčení, ale lze je i pomoci magických rituálu, např. metod wiccy i vyvolat. To se obecně doporučuje, protože to zvyšuje účinnost reiki. Podle reiki, tedy existují různí duchové, ti jsou ale jen málokdy zlí a když už, tak většinou proto, že jsou uvězněni v nižší astrální říši a potřebují pomoc. Někdy škodí, aniž by to věděli, ale někdy si to plně uvědomují a za tímto účelem vstupují do těl lidí a zvířat, to se pak nazývá posedlostí (Stein, 2004). V reiki lze kromě symbolů pracovat také s drahokamy, vůněmi, či kyvadélkem (Lübeck, 1994, Stein, 2004). Na závěr bych chtěl podotknout, že kniha Diane Steinové: Průvodce Reiki, ze které zde mimo jiné čerpám, byla i podle jejich slov napsána pod vlivem jejich duchovních průvodců, a to zejména část o historii reiki. Dále je podle mého názoru

potřeba rozlišovat dvě pojetí reiki, moderní, o kterém převážně Steinová píše a tradiční, které jednak moderní reiki neuznává a jednak se v něm nevyskytují žádní reiki průvodci (duchové-průvodci). Také na rozdíl od moderního reiki nepoužívá jiné než tradiční symboly. Zsvěcení do jednotlivých stupňů u tradičního reiki trvá většinou jeden víkend, kdežto u moderního několik hodin (Stein, 2004).

1.3.6. Jóga

Jóga je jednou z nejstarších cest, jak kultivovat ducha a rozvíjet sebepoznání. Hlavním záměrem jógy je obrátit pozornost člověka do vlastního nitra a pomoci mu navázat kontakt se sebou samým. (Knížetová, Tillich, 1993). Tradiční jóga je spjata s duchovní filozofií, která zahrnuje kromě fyzických cviků, také dechové a mentální techniky (Buzková, 2006). Slovo jóga pochází ze sanskrtského „judž“, které znamená sjednocení nebo spojení (Buzková, 2006, Eliade, 1999). Podstatou jógy je spojení individuálního vědomí s vědomým kosmickým, ve kterém má svůj původ. Je to jeden ze šesti tradičních východních filozofických systémů. Základním textem je Jógasútráni, který definuje rádžajógu (královská jóga), jako osmidílnou cestu k ovládnutí sebe sama. Je to metoda, která nám má umožnit stát se králem nad sebou samým (Buzková, 2006). Počátky jógy sahají až k dávným šamanům. Má se za to, že v 5. stol. př. K. zbudoval na základech Bráhmanismu⁶ a védských spisů muž jménem Kamila ortodoxní indickou školu filozofie sánkhju, která je základním kamenem jógy. Jóga samotná pak stojí na dvou slovech (principech), prvním je brahma nebo-li zážitek božského ve světě. Znamená, že svět je spojen s božským principem, který můžeme prožívat různými způsoby, např. jako lásku, krásu apod. Druhým principem je átman, který jógínští mistři vykládají jako kousek brahmy v člověku neboli přítomnost boha v každém z nás, je to naše nejpravější Já. Jóga je tedy cesta, metoda, instrukce, jak se zbavit duševních nečistot a dosáhnout kvalitnějšího života. (Bártová - Kubrychtová, Stuchlík, 2007). Prakticky se uskutečňuje tzv. ásanami, neboli tělesnými pozicemi (cviky), které vedou k harmonizaci osobnosti. Vychází se z předpokladu, že tyto tělesné pozice vyjadřují duševní pochody, pomocí kterých lze ovlivňovat vědomí a psychiku (Buzková, 2006). Cviky v józe jsou založeny na vzájemném vztahu dýchání a páteře. Podle jógínských mistrů má člověk tři těla: fyzické, astrální a

⁶ Bráhmanismus = druhý stupeň indoárijské epochy, následující po védské a předcházející hinduistické. V období 1000 př. Kr., které se vyznačuje vznikem kastovního systému (Elser, Ewald, Murrer, 1997).

kauzální a jóga je pak naukou o přesných proudech energie mezi těmito těly. Jóga je tedy sloučení mysli, dechu a těla (Kaminoff, 2010). V józe nejde o výkon, ale o vnitřní prožitek a proto se v ní nesoutěží (Buzková, 2006). Jóga pracuje s lidským organismem jako s celkem a může být využívána ve třech lidských aspektech. Prvním je tělesná oblast, kde je cílem zlepšení a udržení zdraví. Druhým je duševní oblast, kde slouží jako psychická relaxace, zvýšení odolnosti vůči stresům a zlepšení koncentrace. A posledním je pak duchovní oblast, kde pomáhá při hledání smyslu života a poznávání duchovních zákonů (Mihulová, Svoboda, 1998). Cvičení jógy posiluje svaly, stimuluje krevní oběh, uklidňuje mysl, zvyšuje koncentraci, rozvíjí schopnost zvládat napětí, podporuje osobní rozvoj a zlepšuje celé zdraví. (Mehta, 1996). Podle Mihulové a Svobody není Jóga v rozporu s žádným náboženstvím, může pomoci křesťanovi být lepším křesťanem, ale i buddhistovi, být lepším buddhistou. Jóga nepředkládá hotové pravdy, není to dogmatika, toleruje všechny duchovní cesty, neboť vedou ke stejnému cíli. (Mihulová, Svoboda, 1998). Jóga je však také prostředkem k dosažení osvobození (podobně jako v buddhismu osvícení) a také připouští existenci nejvyšší bytosti (Eliade, 1999). Existuje několik různých druhů jóg, např. Mantrajóga, jejíž podstatou je opakování frází a slov při čemž vznikají akustické vibrace, které mají vliv na orgány, důsledkem těchto vibrací dochází k jejich harmonizaci a tedy příznivému ovlivňování (Bártová - Kubrychtová, Stuchlík, 2007). Závěrem můžeme říci, že existují v podstatě dva druhy jógy. Jóga jako soubor cviků, které nepochybně člověku prospívají a jóga jako filozofický systém, který je podle křesťanského učení v rozporu s vírou v jednoho Boha.

1.3.7. New Age

Neboli myšlení nového věku (*New Age*, angl. *Nový Věk*), v podstatě se jedná o esotericko-filozoficko-náboženský směr, který vznikl ve spojených státech. Tento směr těží z úpadku velkých náboženství a politických systémů (Abgrall, 2000, Nakonečný, 2009). Počátky New Age lze spatřovat již v 60. letech 20. stol. v hnutí hippies, kteří protestovali proti zavedeným pořádkům tehdejší společnosti (Lacroix, 2000). New Age stojí na třech pilířích (Lacroix, 2000), prvním je tvrzení, že skončil věk Ryb a začíná nová éra věku ve znamení Vodnáře. Neboť podle astrologického chápání světa přešlo Slunce v roce 2000 ze znamení Ryb, což byl věk křesťanství, kde posledních 2000 let při jarní rovnodennosti stálo, do znamení Vodnáře, tedy nového věku (Abgrall, 2000, Lacroix, 2000, Nakonečný, 2009).

S tím souvisí změna smýšlení člověka, stávající uspořádání světa již nevyhovuje a proto je potřeba změny (Nakonečný, 2009), má nastat nový věk a harmonie s bohem (Vojtíšek, 1998). Druhým pilířem je tzv. globální mozek, což je vyvrcholením unifikace lidí, to znamená, že lidé se čím dál více sjednocují, ať už například tím, že žijeme na čím dál menší ploše, nebo také tím, že vzniká tzv. jednotná informovanost všech lidí. Cílem tohoto sjednocení všeho lidstva je záchrana planety, kterou jsme celé věky jako lidstvo ničili (Lacroix, 2000). Podle Hollanderové to znamená, že čím více si lidé uvědomí svou jednotnost s druhými lidmi a potažmo i se světem, tedy planetou, tím méně budou chtít jeden druhému i světu škodit (Hollanderová, podle Groothuis, 1995). Podle New Age, jsme tak všichni součástí jedné hmoty (Groothuis, 1995). Planeta země je tzv. Gája, tedy organismus, který tvoří atmosféra, oceány, biosféra i lidé a který dospívá ke svému evolučnímu konci a tomu je podle ideje New Age třeba zabránit, a to uvědoměním si vlastního Já (Lacroix, 2000). Třetím pilířem je pak holismus, což je přesvědčení, že duchovní svět je spojen s fyzickým. Zjednodušeně, všechno je ve své podstatě jednotné, všechny rozpory a rozdílnosti jsou jen povrchním zdáním, člověk je tedy v jednotě s přírodou i bohem, který není chápan jako cosi nad světem, nýbrž jako splynutí s člověkem. (Lacroix, 2000) bůh je abstraktní entita, kterou můžeme nazývat různě, např. princip, energie, síla apod., zjednodušeně všichni jsme bohem. Vychází se zde mimo jiné také z toho, že i Ježíš řekl: „Dříve než se Abrahám narodil, já jsem.“ (J 3, 14), nebo Bůh, který se zjevil Mojžíšovi, mu odpověděl: „Jsem, který jsem.“ (Ex 3, 14) (Groothuis, 1995). Protože všechno je v podstatě jedno, tak tedy nic nezaniká, pouze se přeměňuje. S tím souvisí víra New Age v reinkarnaci (Vojtíšek, 1998), kde se často New Age odvolává na to, že reinkarnace je i původním učením křesťanství *srov. Reiki*, které bylo upraveno církví za účelem ovládnutí mas lidí (Stein, 2004, Vojtíšek, 1998). Proto také s křesťanstvím nejsou z pohledu New Age ve vzájemném rozporu (Vojtíšek, 1998). Groothuis dále doplňuje základní myšlenky New Age o několik konceptů: *Zasvěcení*, kdy pomocí různých mystických prostředků, jako meditace, jóga, krystaly a drogy si má člověk uvědomit své já, tedy svůj božský princip a jednotu se vším. *Vytvoření vlastní skutečnosti*, to znamená, že neexistuje ani dobro ani zlo, žádný obecně platný morální princip, ten si každý tvoří sám (Groothuis, 1995, Vojtíšek, 1998). *Neomezená moc*, to je přesvědčení, že pokud je člověk v podstatě „bohem“ má neomezené schopnosti, které se projevují různými paranormálními jevy jako např. telekineze, převtělování, zážitky z minulých životů, jasnovidectví apod. *Kontakt s duchovními bytostmi*, zde patří tzv. channeling, čili hovoření s různými duchy, učiteli, ale i mimozemšťany skrze média (*srov. Spiritismus*). *Kontakt s mimozemskými tvory*, kteří nás

mohou hodně nového naučit a pomoci nám tak zachránit naši zemi, projevují se podobně jako duchovní bytosti. A poslední je *náboženský synkretismus*, tedy splývání všech různých náboženských směrů v jeden (Groothuis, 1995), a to někdy i zcela protichůdných (Vojtíšek, 1998). New Age nelze považovat za nějakou organizaci, jedná se spíše o životní styl mnoha lidí, kteří se svými názory a postoji ať už vědomě či nevědomě k New Age řadí (Vojtíšek, 1998). Ve spiritualitě New Age se jedná především o eklektismus⁷ východních směrů, západního okultismu, novopohanství, psychologie lidského potencionálu (Groothuis, 1995), moderních věd, astrologie, alchymie, atd. (Hájek, 2000). Mnozí stoupenci New Age tvrdí, že podstatou všech náboženství je to samé, tedy bůh, který je všude a ve všem (Groothuis, 1995). New Age nevyžaduje žádné závazky k institucím, organizacím apod. New Age neapeluje na rozum, kritické myšlení je mu cizí, mnohdy dochází k záměně náboženských termínů a jejich špatnému překladu, často se pracuje s mystickými a tajemnými pojmy, nejde o to něco pochopit, vysvětlit, ale zažít (Vojtíšek, 1998, Hynek, 2000). Může se zdát, že New Age usiluje o syntézu Západní a Východní kultury, nezapomeňme, ale že jednou z ústředních tezí New Age je, že dnešní uspořádání světa je špatné a je potřeba změny. K tomu si bere na pomoc východní praktiky, které předkládá často vytržené z kontextu a navíc je různě promíchává. New Age v podstatě znehodnocuje celou západní kulturu, kterou je třeba překonat (Lacroix, 2000). New Age se distancuje od všeho tradičního a nabízí alternativy, alternativní náboženství, alternativní medicínu, alternativní pedagogiku apod. (Peštuka, 2000).

1.3.8. Čarodějnictví a Wicca

Další formou okultismu je čarodějnictví. Na začátku považuji za důležité, objasnit si s čarodějnictvím související a dnes často používaný pojem Wicca. Wicca znamená v keltštině čaroděj (Nakonečný, 2009). Jedná se v podstatě pouze o jiný výraz pro čarodějnictví, který se používá především proto, aby se vyhnulo negativnímu nádechu, který si čarodějnictví nese z dob minulých (Barrett, 1998). I přesto je však podle mého názoru nutné rozlišit dvojí pojetí čarodějnictví. V první řadě je to tzv. lidové čarodějnictví, se kterým se nejčastěji spojují nechvalně známé čarodějnické procesy. To vychází ze středověkého pohledu, že čarodějnice jsou vyznavačky Ďábla. Za toto pojetí, mohou především dva dominikáni, kteří pod vlivem

⁷ Eklektismus = filozofický přístup, který nestaví na vlastním novém přínosu, ani na jednom vyhraněném proudu, ale vybírá si z jiných to, co mu vyhovuje a tyto prvky pak spojuje v méně či více jednotný celek (Buchtelová, 2005).

nemravného a zkorumpovaného papeže Innocence VIII. (Barrett, 1998, Vojtíšek, 2004), autora buly „*Summis desiderantes affectibus*“⁸, která silně potírala čarodějnictví, sepsali Kladivo na čarodějnice. Což je návod na vyhledávání, stíhání, vyšetřování a odsuzování čarodějnic (Lenková, 2000, Vojtíšek, 2004). Čarodějnictví bylo nejčastěji spojováno se ženami, které jsou důvěřivější, slabší, ovlivnitelnější apod. (Barrett, 1998, Institoris, Sprenger, 2000). Jako další možný důvod obviňování žen z čarodějnictví může podle Barretta být strach vzdělaných mužů a příslušníků řádů z žen, které je měli okrádat o mužství (Barrett, 1998, Institoris, Sprenger, 2000). Středověký hon na čarodějnice je mimo jiné přisuzován tomu, že lidem nebylo proti srsti udávat své sousedy, zvláště porodní báby a bylinkářky, a to v souvislosti s morem, který se v té době prohnal Evropou. Lidé se na tyto bylinkářky často obraceli o pomoc, ty ale většinou neuspěli, neboť tehdejší medicína nemohla člověka vyléčit z moru a proto byli upáleny (Barrett, 1998). Amorth také čarodějnické procesy spojuje s upadající praxí exorcismu a argumentuje, že v zemích, kde byla praxe exorcismu běžná, docházelo k upalování čarodějnic jen zřídka (Amorth, 2006). A v druhé řadě, lze čarodějnictví chápat jako starodávné náboženství, které vládlo v Evropě před křesťanstvím. K tomuto odkazu se hlásí i Wicca, což je moderní čarodějnictví vytvořené začátkem 20. století (Hrabal, 1998). Čarodějnice tedy nejsou, jak bývá často znázorňováno v pohádkách babizny s koštětem a bez zubů bydlící v chatrči, lepším výrazem je pro ně travička studní. Dnes jsou to velmi inteligentní lidé, ženy i muži, žijící jak ve vesnicích, tak ve městech. Čarodějnice nejsou vyznavači Satana, jak je s nimi často spojováno na základě středověkého pojetí, tak jak jsem popisoval výše. Wicca vychází z prací antropoložky Margarety Murrayové, která při studiu textů s čarodějnickou tematikou vyvodila, že středověké čarodějnice neuctívali Dábla, ale že se jednalo o starověké evropské pohanské náboženství, které považuje za předcházející křesťanství (Barrett, 1998, Vojtíšek, 2004) a ve kterém pak měli čarodějnice uctívat kult jediné bohyně, Velké Matky. Tato teorie však byla mnoha odborníky značně kritizována, neboť obsahuje spoustu nedostatků a neexistují žádné přesvědčivé důkazy o tom, že by existovalo nějaké takové pohanské, žensky monoteistické náboženství. Neboť ta byla spíše polyteistická (Barrett, 1998), má se spíše za to, že se jedná o feministické duchovní vyjádření, neboť toto náboženství je určeno především pro ženy (Barrett, 1998, Nakonečný, 2009). I přesto jsou však mnozí stoupenci hnutí Wicca, přesvědčení o její věrohodnosti (Barrett, 1998). Za zakladatele Wiccy se považuje Gerald Gardner, který oživil poznatky Murryové

⁸ Česky: *Veškerou žádoucí dychtivostí*, o vydání této buly v roce 1484 se také nepřimo zasloužili právě tito dva dominikáni, kteří ve své inkvizitorské praxi, naráželi na mnoho s ní spojených problémů na které si u papeže Innocence VIII. stěžovali (Lenková, 2000).

(Vojtíšek, 2004). Gardner se sám zajímal o folklor, esoterismus a magii a byl členem hnutí Ordo Templi Orientis.⁹ Dalšími, kdo se o rozmach Wiccy zasloužili, byli Carles Leland a v neposlední řadě Alex Sander s manželkou Maxime (dnes respektovaná vůdkyně Wiccy), kteří zpopularizovali čarodějnictví v 60. letech 20. století (Barrett, 1998). Podstatou Wiccy je uctívání přírodních sil a Velké Matky, jediné bohyně. Je ovlivněna Kelty, slovanskými kultury, Východními směry, orfismem¹⁰ a šamanismem Východních kultur (Hrabal, 1998), jedná se o směs folklóru, sexuálních a zednářských rituálů a magie. Dnes už se dá těžko říci, co je u Wiccy považováno za odkaz starověkého pohanského náboženství a co jsou moderní prvky. Většina skupin Wiccy se hlásí k tzv. chartě bohyně, která má však dnes už mnoho podob, ale píše se v ní o Velké matce, která dává život vesmíru, je matkou země, královnou čarodějnic a která vyzývá: „tančete, zpívejte, veselte se, buďte při mých obřadech nahé, milujte se, a to vše k mé chvále, neboť jsem matka všeho živého a duše přírody.“ (Barrett, 1998). Příslušníci kultu tvoří kroužky, kde se pěstují různé rituály, zejména tzv. sabaty, které se konají většinou v nějakou magickou noc, jako např. z 30. dubna na 1. května. Slaví se při nich zvláštní mše, svatby či přijímají noví členové. Z těchto rituálů je více než patrný sexuální podtext, který bývá většinou pravým důvodem členství (Nakonečný, 2009). Hnutí Wicca se dělí na dva tábory, jeden vychází z díla Murreyové a odmítá, že by se jednalo o jeden ze směrů New Age a naopak druhý proud, pro který není dílo Murreyové významné, tuto skutečnost otevřeně přijímá a k New Age se hlásí (Barrett, 1998). Jak s lidovým, tak s moderním čarodějnictvím úzce souvisí magie (kterou však nelze s čarodějnictvím zcela ztotožňovat (Nakonečný, 2009)), což jsou praktiky, pomocí kterých lze ovládat nadpřirozené síly. Protože monotelistická náboženství obracela svou pozornost k Bohu, byly tyto techniky vytlačeny do esoterismu. Magii můžeme dělit na vyšší nebo-li hermetickou, to je tzv. vědecká a nižší, tedy lidovou, ta bývá spojována s lidovým čarodějnictvím (Vojtíšek, 2004). Jiným způsobem lze magii dělit na bílou a černou, kdy černá se považuje za nebezpečnější z důvodu komunikace se zlými duchy (Amorth, 2006). Magie se provádí za účelem uzdravování, získání úspěchu, smrti, vzbuzení lásky, získání ochrany a ovlivňování přírodních dějů. Je však třeba rozlišovat magii od lidového léčitelství, které nemusí mít s magií nic společného (Vojtíšek, 2004). Např. stařenky, které léčí pomocí svých znalostí léčivých rostlin (Amorth, 2006). Dále od satanismu

⁹ O.T.O. , řád Východního Chrámu, jedná se o okultní společnost založenou r. 1902 v Německu Franzem Hartmannem, která se zabývá studiem převážně sexuální magie a je největší a nejvlivnější okultistickou společností. K jejím členům patřil i A. Crowley o kterém bude zmínka v souvislosti se Satanismem (O'Callaghan, 2006, Hrabal, 1998).

¹⁰ Orfismus = řecké náboženství (Nakonečný, 2009)

nebo šamanismu, kdy šamanismus je práce se změnami vědomí a již zmiňovaného hermetismu (Vojtíšek, 2004). V dnešní době je také populární tzv. podvodná magie, což jsou např. kartárky, horoskopy apod., ve většině případů, se však jedná o podvod a tato forma se hojně vyskytuje v televizi a časopisech (Amorth, 2006).

1.3.9. Satanismus

Satanismus je vrcholný bod lidské zvrácenosti a odvrácení člověka od Boha (Amorth, 2006, Nakonečný, 2009). Je to zvláštní fenomén, který je na hranici alternativní religiozity, spíše se jedná o sociální patologii či psychopatologii (Vojtíšek, 1998). Je považován za symptom současné světové duchovní krize (Nakonečný, 2009). Satanisti nejsou jednotní, nemají žádnou knihu ani vůdce, dokonce ani společnou víru v Satana, spojuje je pouze protest a vzdor, jehož symbolem je Satan. V křesťansko-židovské tradici je Satan odpůrce Boha a satanismus, tak bývá většinou vyjádřením odporu vůči křesťanské společnosti, církvi a společenským hodnotám. Satanismus může mít několik podob. Jednou z nich je tzv. náboženský satanismus, který je také nejstarší a jeho kořeny sahají až do starověku. Stoupenci tohoto satanismu uctívají Satana jako skutečnou duchovní bytost. Většinou se jedná o psychopatologické jedince, kteří neumí čelit zlu ve světě jinak, než tím, že ho budou uctívat. Bývají vnitřně poznamenaní křesťanstvím nebo názorem na něj (Vojtíšek, 1998). Satan je tím, kdo se staví přímo proti Bohu, a je vnímán jako někdo, kdo má i větší moc než Bůh. Vyžaduje úctu a praktikování různých satanistických obřadů jako jsou černé mše, znesvěcování svatostánků, krvavé a sexuální rituály, přinášení obětí apod. nejčastěji se však spokojí pouze se zabíjením zvířat než lidí (Amorth, 2006). Více je však těch, kteří pouze proti křesťanství protestují, ale v Satana nevěří. Křesťanství považují za pokrytectví a slabošství, vyznávají víru v člověka, který není ničím spoután a je úplně svobodný. Může vše, pokud vysloveně neškodí, propagují egoismus místo solidarity, odplatu místo odpuštění (Vojtíšek, 1998). Také se může jednat o mladé lidi, kteří jsou inspirováni satanistickými knihami, hudbou či jinými díly (Barrett, 1998), ve kterých se vyskytuje hnus, krev apod., zpravidla tyto díla i samy tvoří (Vojtíšek, 1998). Pokoušejí se vzkřísit prastaré magické rituály, většinou však nezajdou dále, než k zabítí kohouta či kočky (Barrett, 1998). Jedná se v podstatě o druh kultury zavrhnoucí tradiční hodnoty, cílem je šokovat a k tomu využívají oblečení, účesy a symboly. O Satanovi jako o reálné bytosti mnohdy ani neuvažují, jsou vandaly a páchají kriminální skutky

(Vojtíšek, 1998). Může se však také jednat o pedofily, kteří satanismu využívají pouze k tomu, aby vyvolali ve svých obětech větší strach. Tito lidé zpravidla vykonají více zla než skuteční satanisté. K další formě satanismu patří lidé, kteří se zajímají o esoteriku a satanisti si říkají jen proto, že v tom vidí určitou paralelu s knihou Genesis, kde je symbolem odhalování věcí Božích had neboli Satan. Nejznámější formou satanismu je v posledních letech asi tzv. církev Satanova, kterou založil Anton Szandor La Vey (Barrett, 1998), ten je také autorem Satanské bible (Wolf, 2007) a následovatelem otce moderního satanismu Aleistera Crowleye, který se sám prohlašoval za Antikrista a Velkou šelmu 666 a jehož učení lze shrnout takto: „Dělej, co chceš, to je celý zákon.“ (Barrett, 1998). Dá se říci, že filozofie Satanovy církve je přesný opak křesťanství, které je považováno za pokrytectví (La Vey, 2007). Satanismus je brutální a egocentrická filozofie, která nehlasá falešný altruismus, ani nepřikazuje jako křesťanství, miluj bližního svého. Základem satanismu je přesvědčení, že člověk je v podstatě sobecká a násilnická bytost a že v životě obtojí pouze silní a mocní (Wolf, 2007), podle Nakonečného je tento druh satanismu jen trapnými sexuálními orgiemi (Nakonečný, 2009). Satan je podle La Veye skrytá síla v přírodě a ne reálná bytost (Wolf, 2007). Podle mého názoru, celou filozofii Satanovy církve vystihuje tzv. Satanské devatero: „1. Satan znamená ukájení choutek, nikoli odříkání! 2. Satan znamená živoucí existenci, nikoli vymyšlené spirituální báchorky! 3. Satan znamená neposkvrněnou moudrost, nikoli pokrytecký sebeklam! 4. Satan znamená laskavost k těm, kdo ji zasluhují, nikoli lásku, vyplývanou na nevděčníky! 5. Satan znamená pomstu, nikoli nastavení druhé tváře! 6. Satan znamená odpovědnost vůči odpovědným, nikoli péči o psychické upíry! 7. Satan znamená člověka jako pouhé zvíře, někdy lepšího, mnohem častěji však horšího než ti, co krácejí po čtyřech, člověka, jenž se díky "božskému duchovnímu a intelektuálnímu vývoji" stal nejzkaženějším zvířetem! 8. Satan znamená všechny takzvané hříchy, jelikož vedou k fyzickému, mentálnímu nebo emočnímu uspokojení! 9. Satan je nejlepším přítelem, jakého kdy církev měla, jelikož ji po celá ta léta pomáhal udržovat v chodu!“ (La Vay, 2007, s.8). V ČR je představitelem této formy satanismu Jiří „Big Boss“ Valter (Vojtíšek, 1998). Méně známou formou satanismu je tzv. Luciferismus, který považuje Satana za nejdokonalejší biblickou bytost a Boha pak odpovědného za nedokonalost světa, proti kterému se Satan vzbouřil (Cantelmi, Cacaceová, 2008). Symbolem satanismu je nejčastěji obrácený pentagram s hlavou kozla (Vojtíšek, 1998).

2. Člověk a transcendentno

V předchozí kapitole jsme si objasnili pojem okultismus a věnovali se jeho vybraným formám. V této kapitole se budeme zabývat otázkou lidské potřeby věřit v „něco“, co ho přesahuje, a to nejprve z křesťanského hlediska, podle kterého je člověk jako Boží stvoření povolán k životu s Bohem, dále pak touto potřebou transcendentna jako součástí lidské přirozenosti obecně a nakonec se pokusíme objasnit, proč člověk tuto svou potřebu naplňuje mimo jiné také prostřednictvím okultismu.

2.1. Člověk jako osoba povolána k životu s Bohem

Člověk není jen tělo, ale je tvořen i psychosociální a duchovní dimenzí, a proto tak jako se stará o tělo je v něm vepsaná potřeba starat se i o tuto svou duchovní dimenzi (tedy vztahovat se k něčemu co člověka přesahuje, jinak řečeno potřeba transcendentna). Rozvoj této dimenze znamená plný rozvoj lidské osoby. Z tohoto důvodu je tedy pro člověka důležitý kvalitní duchovní život, který je v židovsko-křesťanském pojetí charakterizován vztahem k Bohu. Mluvíme-li v křesťanském kontextu o duchovním životě, máme též na mysli křesťanskou spiritualitu, protože slovo *spiritus* z něhož výraz *spiritualita* vychází, znamená duch (Cincialová, 2011). V tomto kontextu nelze rovněž říci, že duchovní rovná se psychický nebo nehmotný, jak k tomu mnohdy nesprávně dochází v dnešní moderní době. Duchovní zde však může znamenat třetí dimenzi člověka vedle dvou dalších, a to těla a duše nebo také třetí božskou osobu – Ducha sv. (sv. Irenej, podle Cincialová, 2011). Z křesťanského pohledu tedy duchovní znamená to, co je pod vlivem Ducha sv., jinak řečeno jedná se o vše, co pochází od Boha (sv. Agustin, podle Cincialová, 2011). Podle sv. Pavla nestojí také pojem duchovní v opozici k pojmu tělesný, ale v opozici ke všemu, co je proti Duchu, jinak řečeno proti všemu co není od Boha. Sv. Pavel tak rozlišuje dva lidské postoje: *duchovní*, to je takový postoj, kdy člověk jedná v souladu s Božím zákonem a *tělesný*, kdy člověk jedná podle těla, tedy proti Božím zákonům, protože v jeho zájmu stojí uspokojení tělesných potřeb (Ga 5,16). Neznamená to ale, že vše co je tělesné je špatné, jak se někdy z pohledu dualismu vykládá (Cincialová, 2011), neboť Bůh stvořil člověka a viděl, že je to dobré, stejně jako všechno ostatní stvoření (Gn 1). Podobně mluví i sv. Augustin, který se na tuto problematiku dívá

z druhé strany a říká, že neřesti jsou nejen záležitosti těla, ale i duše např. modloslužba nebo magie (sv. Augustin, podle Cincialová, 2011).

V dnešní době se však vedle výše zmíněné tradiční spirituality vyskytuje i tzv. nová spiritualita (Parsons, 2010), která se hojně spojuje právě s okultismem a tzv. alternativní religiozitou (Popp-Baier, 2009). Tato spiritualita klade důraz na zážitek a budování osobní spirituality ve smyslu chápání boha jako něčeho uvnitř člověka, v zájmu stojí eklektické směry a psychologie člověka (Parsons, 2010). Tato spiritualita se distancuje od tradičních institucionálních náboženství, které se mnohdy i kritizují. Mnoho lidí dnes o sobě říká, že jsou spirituální, ale ne náboženští (Popp-Baier, 2009). Dochází zde tedy, jak můžeme vidět z předchozího textu k omylu.

Podle křesťanského učení, je člověk povolán k životu s Bohem už jen proto, že byl Bohem stvořen (KKC, 1995). Píše se tak v Genesis: „I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl našim obrazem podle naší podoby.““ (Gn 1,26). Proto je člověk svou přirozeností náboženskou bytostí (KKC, 1995), podobně mluví i Jung, když říká, že člověk je tvor náboženský (Jung, podle Haradingová, 1998). Protože člověka stvořil Bůh, je mu tak touha po Bohu vepsána do srdce a Bůh nepřestává člověka k sobě přitahovat a jen v Bohu člověk nalézá štěstí a pravdu. Člověk je zván ke vztahu s Bohem již od svého stvoření a jen pokud v tomto vztahu žije, žije plnohodnotným životem (KKC, 1995). I sv. Augustin píše, že všichni lidé chtějí nalézt štěstí a být blažení a tuto touhu po štěstí vložil Bůh všem lidem do srdce (Tavel, 2007). Člověk byl také jako jediný tvor stvořen jen pro sebe samého (Gn 24). Protože je stvořen k Božímu obrazu má i svou důstojnost a jako jediný stvoření je schopen milovat Boha (KKC, 1995). Podle Východních otců je obraz Boží přítomen v člověku od samého začátku, člověk je pak povolán k podobnosti s Bohem, ke které však musí svým životem dospět (Cincialová, 2011). Skutečnost, že člověk je povolán k životu s Bohem, můžeme vidět i v tom, že člověk je stvořen jako bytost tělesná i duchová, tedy jednota duše i těla. Krásně je to symbolicky vyjádřeno v Genesis: *I vytvořil Hospodin Bůh člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřípí dech života. Tak se stal člověk živým tvorem*¹¹ (Gn 2,7). Duše v Bibli často znamená lidský život, celou lidskou osobu či to, co je v člověku nejvzácnější (Cincialová, 2011). Jedná se tedy o to, v čem je Boží obraz člověka nejzřetelnější, protože duše je čistě výtvorem Boha nikoli rodičů (KKC, 1995).

¹¹ Zajímavostí je, že výraz *spiritualita* vychází z latinského *spirare* = dýchat, dech

Závěrem je třeba zmínit ještě jednu velmi důležitou skutečnost, a to, že Bůh je láska (1 J 4,8). Z toho vyplývá, že nás Bůh miluje, a to jako první (Ef 1,3-10, Jer 1,5). Svou lásku k nám zjevil v nejvyšší míře skrze svého syna Ježíše Krista (KKC, 1995) a protože nás Bůh miluje, jsme k této lásce k němu i k druhým povoláni rovněž i my (1 J 4,19). Je však třeba nejprve v tuto nezaslouženou lásku Boha uvěřit (Cincialová, 2011). Podíváme-li se na tuto skutečnost z psychologického hlediska, a to konkrétně z pohledu realitní terapie, můžeme zde vidět určitou analogii, která nám může tuto hlubokou pravdu určitým způsobem manifestovat. A to tezí, že potřeba být milován a milovat patří k třem nejdůležitějším potřebám v životě člověka (Glasser, 2001).

2.2. Člověk a jeho potřeba transcendentna

V posledních letech byl však moderní ateismus a ve středu zájmu stál místo Boha člověk, důraz byl kladen na vědu a rozum (Štampach, 1992). Tyto tendence sahají už do dob osvícenství a nyní se zdá, že tzv. moderní věk (Štampach, 1995), pro který byla typická skepse, lhostejnost, střízlivý přístup, důraz na přírodní vědy a jejich výsledky je na ústupu (Štampach, 1992). Mělo se za to, že náboženství je překážka ke svobodě a aby byl člověk svobodný, musí zabít i posledního boha. Moderní člověk musel být nutně nenáboženský (Říčan, 2007). Příkladem může být i Freudovo učení, že náboženství je kolektivní neuróza, únik z reálného světa a že Boha si vytvořil ze strachu a viny člověk a proto je nutné jej překonat (Říčan, 2002). Podle Freuda vzniká náboženství v raném dětství, kdy člověk není s to vyrovnat se s okolnostmi světa rozumem, ale jen jinými afektivními silami a náboženství je opakováním této dětské zkušenosti (Fromm, 2003). Skutečnost, že vztah k transcendentnu a duchovním hodnotám je přirozenou lidskou potřebou a součástí lidské přirozenosti lze však objevit i u zarytých ateistů, u kterých můžeme vystopovat byť i nevědomé náboženské prvky, např. nudismus či hnutí za absolutní sexuální svobodu (Říčan, 2007). Dnes i ti, kteří se považují za ateisty, netvrdí, že Bůh není, ale spíše, že je tato otázka nezajímá a jsou k ní lhostejní (Štampach, 1992).

Na potřebu transcendentna poukazují ve svých dílech i mnozí přední psychologové, jako například Maslow ve své teorii potřeb. Kde potřeba transcendence, přesahu a hlubokého prožitku skutečnosti, že je člověk součástí většího celku, přírody a vůbec celého vesmíru je

nejvyšším bodem jeho pyramidy potřeb (Říčan, 2002). Kromě toho, je náboženství také prostředkem k naplňování ostatních lidských potřeb. Maslow zde poukazuje na praxi prosebných modliteb, kdy věřící prosí jednak o tzv. finální cíle, jako je spása anebo o prostředky k těmto cílům, které se mohou týkat osoby věřícího nebo světa (Wilson, 1993). Také Frankl přikládá náboženství velký význam a připodobňuje funkci náboženství k cíli psychoterapie, kdy sice primárním cílem náboženství je spása lidské duše, vedlejší funkcí náboženství však je psychohygiena, která je cílem psychoterapie a naopak psychoterapie, může pomoci v hledání Boha (Frankl, 1996). Člověk podle Frankla potřebuje mít smysl a tento smysl, může mimo jiné najít ve víře v Boha, kterou Frankl chápe jako víru ve smysl (Tavel, 2007). Otázkou náboženství se také hodně zabýval Jung, podle něhož je náboženství klíčem k psychoterapii a lidská duše, byla po celou historii lidstva plná náboženských představ a citů, které člověk ve své přirozenosti vždy rozvíjel (Říčan, 2002). Každý národ nebo kmen, měl nějakou formu náboženství (Haradingová, 1998). Jak jsem již zmiňoval výše, Jung zastával názor, že lidská duše je náboženská a toto tvrzení dokládá svou klinickou praxí, kdy jeho pacienti starší 35 let trpěli problémy spojenými se smyslem jejich života a v podstatě tedy problémy náboženského charakteru (Travel, 2007). Mnohé neurózy jsou způsobené zaslepeností lidí k vlastním náboženským podnětům z důvodu jejich dětinské touhy pro rozumovém vysvětlení (White, 2003). Podle Junga jsou zdrojem lidské náboženskosti tzv. archetypy (Travel, 2007). Archetypy jsou něco jako instinkty, ale v duševní úrovni. Jsou vrozené každému člověku a jsou to skryté modely duševního života, na kterých duševní život stojí (Haradingová, 1998). Archetypy jsou obsaženy v tzv. kolektivním nevědomí, což jsou podle Junga zkušenosti a vědění veškerého lidstva, tzv. predispozice v chování. Obraz Boha je konkrétně spojen s archetypem bytostného já, který je vyvolán numinózním¹² zážitkem (Říčan, 2007)¹³. Jung dále tvrdí, že člověk potřebuje ke svému životu svět znaků a symbolů (Jung, 1954, podle Edinger, 2006), kde znaky zastupují známé a symboly neznámé entity. Symboly tedy poskytují prostor pro lidskou fantazii, která je každému vlastní (Edinger, 2006). Podobně jako Maslow zastává i Fromm názor, že člověku je vlastní potřeba celistvosti, výrazem této potřeby může být Bůh. Fromm pak považuje tuto potřebu za nejsilnější a není podle něj člověk, který by neměl tzv. potřebu orientačního rámce a předmětu uctívání, tedy náboženskosti. Tato potřeba transcendentna je nedílnou součástí člověka a může být vyjádřena nejrůznější formou, můžeme uctívat Boha, kameny, stromy, modly, Dábla, ale také

¹² Numinózní = jedná se o zvláštní náboženský zážitek posvátna, který v sobe spojuje jednak pocit hrůzy tak i fascinace (Nakonečný, 2009)

¹³ Podrobněji o tom Říčan, P. (2007). *Psychologie náboženství a spirituality*.

peníze či moc. Náboženství nás může posilovat, ale také ochromovat, otázkou zde proto není, jestli náboženství ano nebo ne, ale spíše jaké (Fromm, 2003).

I přední evolucionista Wilson dospěl k názoru, že dispozice k náboženské víře je nejsložitější a nejmocnější síla v lidské psychice a velmi pravděpodobně, také nevykořenitelná součást lidské přirozenosti. (Wilson, 1993). Podle Halíka je náboženství kulturní a antropologickou konstantou života člověka i celé společnosti, mění se sice obsahy, forma a způsob jakým se pojmu náboženství rozumí, přesto však lidstvo provází v celé jeho historii (Halík, 2004). Člověk je bytostí náboženskou bez ohledu na to, jestli jeho život je vztažen k osobní či neosobní transcendentní skutečnosti. V různých náboženských tradicích místo božství zaujímají např. fetiš, totem, osobní bůh, neosobní jouscno atd. (Pastuszak, 2007). A konečně i definice zdraví podle světové zdravotnické organizace myslí na duševní pohodu, která úzce souvisí s duchovním rozměrem člověka (Diderot, 1998)

2.3. V čem spočívá přitažlivost okultismu

V předchozí kapitole jsme si popsali a s pomocí několika předních světových psychologů jsme se utvrdili v tom, že člověk ke svému životu potřebuje věřit v něco transcendentního, v něco, co ho přesahuje. V následující kapitole se pokusíme objasnit proč je zejména dnes tak populární uspokojovat tuto lidskou potřebu právě v okultismu.

Důvodů, proč je v dnešní době tak velký zájem o okultismus a nová náboženská hnutí může být hned několik. První z nich souvisí s předchozím textem a totiž, že člověku je vlastní věřit v „něco“ nebo „někoho“ nad námi. A protože u nás bylo za komunistického režimu veškeré náboženství potlačováno a razil se ateismus, byla tato potřeba u mnoha lidí odsunuta do pozadí. Následkem toho ztratili tradiční církve (u nás převážně křesťanské) mnoho věřících pro několik budoucích generací (Duka, 2010, podle Jandourek, 2010). Druhý důvod lze spatřovat v situaci po roce 1989, kdy došlo k velkému náboženskému uvolnění v souvislosti s nástupem demokracie. Mezi její hlavní principy patří respektování lidských práv, kde mimo jiné, patří také svoboda náboženského vyznání. V důsledku toho se na náboženské scéně objevilo mnoho nových náboženských hnutí a směrů. Tato situace odpovídá pluralitní společnosti, kde vedle sebe fungují jak tradiční církve, tak nová hnutí, která však vzbuzují vášnivé diskuze jednak mezi veřejností a jednak mezi akademiky (Lužný,

1997). Mnohé z těchto nových hnutí jsou však nebezpečné jak z křesťanského hlediska, neboť místo Boha uctívají modly, tak ze společenského, kdy převážně různé sekty způsobují svým vyznavačům četné patologie (Štampach, 1992). Třetí důvod zvýšeného zájmu o okultismus, který úzce souvisí s potlačením tradičního náboženství a následnou ztrátou věřících je tzv. „pověra“. Výstižně o tom pojednává Frankl: Když víra chřadne, pak je patrně znetvořena. Neviděli jsme však také v kulturní oblasti, tedy ne jen v individuálním, ale i sociálním měřítku, že vytěsněná víra se zvrhává v pověru? A to všude tam, kde se náboženský cit stane obětí vytěsnění ze strany rozumu, technického intelektu. Mnohé, na nás z dnešních kulturních poměrů, může působit jako nutkavá neuróza (Frankl, 2006). Podobně mluví i Dominik Duka, když cituje Gilberta K. Chestertona: „Tam, kde není víra v Boha, nastupuje víra ve všechno možné.“ (Duka, 2010, podle Jandourek, 2010). Čtvrtý důvod musíme hledat uvnitř samotných tradičních náboženství, vzhledem ke křesťanským základům naší společnosti, zde budeme mluvit převážně o církevním křesťanství. Důvodem proč lidé odcházejí z církevního křesťanství je korupce, kariérismus, mocenské kalkulace, intriky, monopol na jedinou pravdu, kterou si církev nárokuje (Štampach, 2000), diskretizace církve v náboženských válkách, poreformační rozkol, neschopnost vstřebat, poznatky z přírodovědy a humanismu, rozvoj vědy (Halík, 2004). Lidé tak hledají někde jinde a navíc si většina lidí spojuje náboženství s církví a pak zavrhnou vše, co má něco společného s náboženstvím (Štampach, 2000). Protože je jejich mateřská náboženství nedokážou oslovit a často se cítí zklamáni nebo dokonce i oklamáni svými představenými, obracejí se kupodivu i křesťané na jiná než tradiční náboženství (Říčan, 2007). Tradiční náboženství odsuzuje člověka k pasivitě, protože on už je v cíli, už našel spásu, na kterou už jen čeká a nemusí hledat dál, z toho vyplývá duchovní lenost a pýcha. Touha po duchovním životě vede lidi k hledání v alternativních směrech, které ovšem podle Špičky nabízí pseudoduchovní haraburdí (Špička, podle Štampach, 2000). Tady se můžeme setkat i s tzv. „latentním okultismem“, kdy i mnoho praktikujících křesťanů se uchyluje k okultistickým praktikám, např. chodí za kartáři, vyhledává všelijaké léčitele a věří pověrám (Vella, 2006).

Dalším důvodem, který nemůžeme opominout, je současná situace ve společnosti. Kdy podle McLoughlina nastala krize hodnot, která, tak jako už i několikrát v minulosti zapříčinila kulturní proměnu. (Lužný, 1997). Tato krize probíhá ve všech směrech, žijeme v hektické době, kdy nemáme čas se zastavit a těšit se z běžných věcí. Obklopují nás výtvarky moderní techniky, která není s to dát věcem hlubší smysl a nutí nás mít to, co je

moderní. Můžeme komunikovat s druhými přes půl planety, ale nedokážeme se upřímně radovat z mezilidských vztahů. Důraz je kladen na individualitu a všichni okolo nás jsou naše potencionální konkurence (Cantelmi, Cacaceová, 2008). Dnešní životní styl je komplikovaný a v určitém smyslu rozmanitý, neustále se musíme rychle rozhodovat (Barrett, 1998), člověka určuje to, co vlastní ne to jaký je. V důsledku toho všeho jsme ztratili schopnost solidarity, důvěry a kritického myšlení, nedokážeme projevovat své emoce. Smrt a utrpení už člověku nic neříkají, neboť na nás koukají každý den ze zpráv či filmů. Následkem toho je emoční stránka lidí neuspokojená a oni touží po emočních zážitcích, aby cítili, že žijí. Dochází k úpadku rodiny, víra je pro člověka dobrá jen do té míry dokud z ní má nějaký užitek, jednoduše si z náboženství vybíráme jen to, co se nám hodí a co nás neomezuje (Cantelmi, Cacaceová, 2008). Krize hodnot zahrnuje také existencionální otázky, které se vyrojili po pádu osvíceneckého mýtu pokroku, lidé hledají životní jistoty, orientační bod v životě, odpovědi na tajemství, která je v životě obklopují (Toskánští biskupové, 1996). A v neposlední řadě je to i každodenní život lidí, který postrádá smysl. Lidé mají pocit, že jsou vydáni na milost a nemilost společenským, politickým a ekonomickým silám, kterým nerozumí a už vůbec nedokáží předvídat (Lewis, 2006). S tím vším se pojí tzv. kontrakultura, což je tendence kritizovat dominantní kulturu a snaha hledat alternativu (Lužný, 1997). Úpadek tradičního náboženství způsobuje všeobecnou psychickou dezorientaci (Edinger, 2006), která stejně jako nedostatek víry v duchovní svět jako skutečnost, způsobuje zvýšený zájem o okultismus (Frankl, 1998). Systém symbolu v křesťanství ztratil schopnost lidí zaujmout, výsledkem je pocit marnosti a odcizení. (Edinger, 2006). Oproti tomu okultismus sebou často přináší, prvky z Východních směrů, jejichž přitažlivost spočívá v tom, že vyžadují kázeň, poslušnost, strádání, brzké vstávání, nošení pestrých šatů, hodinové zpěvy manter apod. A to je přesně to, co lidé chtějí. Vzdát se vlády nad vlastním životem, chtějí, aby jim někdo říkal, co mají dělat a rozhodoval za ně. Můžeme zde vidět podobnost s řeholními řády u křesťanství (Barrett, 1998). Za popularitou těchto Východních praktik stojí také skutečnost, že většina z nich je individualistického charakteru a zaměřených na rozum, k jejich praktikování nepotřebuje člověk skupinu, vystačí si sám a jsou tedy pro naši individualistickou společnost více než vhodné (Fromm, 2003). Další co činí Východ přitažlivým je skutečnost, že Východní tradice pochází ze starých dob, dávno před křesťanstvím a co je staré je původní a co je původní je pravdivé. Lidé jsou zklamáni z tradičních náboženství a chtějí hledat pravdu a těžko může být něco staršího než např. hinduismus a tedy pravdivějšího (Barrett, 1998).

Podle Kodeta je okultismus pokušení staré, jako lidstvo samo, které postihuje převážně mladou generaci, která se k těmto praktikám uchyluje často z nudy, zvědavosti, senzacechtivosti, strachu, hledání vlastní identity či smyslu života nebo z touhy mít nad někým moc, a to skrze esoterickou či satanskou hudbu a drogy (Kodet, 2007). Zvláště pak v období dospívání pro které je charakteristický vzdor, touha se odlišovat, provokovat, strach z budoucnosti a neúspěchu (Cantelmi, Cacaceová, 2008). A právě okultismus dokáže na první pohled všechny tyto touhy uspokojit, a to bez sebemenší námahy (Kodet, 2007).

Závěrem bych si dovolil přidat, pár dle mého názoru, pozitivních slov pana doktora Štampacha, který píše, že křesťanství je nesporně vepsáno do evropské mentality a poznamenalo každého z nás ať už negativně nebo pozitivně. Dnes už je však jen součástí mnoha nabídek a pokud si chceme z této nabídky vybírat, činíme tak často jen podle našich sympatií či antisympatií. Nejsou důležité studie a rozborů písma, ale měli bychom se spíše naučit nazírat na příběh Ježíše ve světle našeho života. Ústředním tématem Ježíšova příběhu je svoboda, Ježíš říká, co si myslí, a to přímo. To ovšem nezraňuje, ale osvobozuje (Štampach, 2000).

3. Nebezpečí okultismu pro člověka

Zvýšený zájem o okultismus může mít na člověka negativní dopad, a to nejen na duchovní život a vztah s Bohem, jak by se mohlo na první pohled zdát, ale v neposlední řadě může způsobovat až patologické jevy, jako jsou různé typy závislosti nebo psychické poruchy, které narušují tzv. sociální fungování jedince. V nejhorších případech pak může zájem o okultistické praktiky skončit i smrtí. Z hlediska církve je okultismus krajně nepřijatelný, neboť podle křesťanského učení za ním stojí Satan. Z těchto důvodů se v této kapitole budeme věnovat nejprve církevnímu pohledu na okultismus, Satanovi jako původci okultismu, dopadům okultismu na duchovní život křesťana a v neposlední řadě pak dopadům okultismu v kontextu sociálního fungování.

3.1. Církevní pohled na okultismus

Jak říká Vojtěch Kodet: „Všechny křesťanské církve považují jakékoli formy okultismu za hříšné a škodící člověku na jeho životní cestě.“ (Kodet, 2007).

Názor církve je více než zřejmý, je proti jakékoli formě okultistických praktik, výslovně o tom pojednává katechismus katolické církve hned na několika místech. Pro příklad zde uvádím zvláště tyto:

Článek 2115: „Bůh může zjevit budoucnost svým prorokům nebo jiným světcům. Správný postoj křesťana spočívá v tom, že se, pokud jde o jeho budoucnost, odevzdá s důvěrou do rukou Prozřetelnosti a vyhýbá se ve vztahu k budoucnosti každé nezdravé zvědavosti. Nepředvídatost může být nedostatkem odpovědnosti.“

Článek 2116: „Je třeba odmítat všechny způsoby věštění: vzývání satana nebo zlých duchů, vyvolávání mrtvých nebo jiné praktiky, o nichž se neprávem soudí, že „odhalují“ budoucnost. Uchylovat se o radu k horoskopům, k astrologii, k hádání z ruky, k výkladu předtuch a věštek, k jevům jasnovidectví, ptát se věštců (médií), v tom všem se skrývá vůle mít vládu nad časem, nad dějinami a konečně nad lidmi a zároveň touha naklonit si skryté mocnosti. Je to v příkrém rozporu se ctí a úctou spojenou s láskyplnou bázní, jakou dlužíme pouze Bohu.“

Článek 2117: „Všechny praktiky magie a čarodějnictví, kterými člověk zamýšlí podrobit si skryté síly, aby mu sloužily, a tak dosáhnout nadpřirozené moci nad bližním, byť by to směřovalo i k jeho uzdravení, závažně odporují ctnosti zbožnosti. Takové praktiky jsou ještě více odsouzenihodné, jsou-li spojeny s úmyslem škodit druhým nebo když se dovolávají zásahu zlých duchů. Také nošení talismanů je hodno pokárání. Věštění nebo magie se často užívá ve spiritismu. Proto církev věřící před ním varuje. Uchylování se k tzv. přírodním léčebným metodám nesmí vést ani ke vzývání zlých mocností, ani ke zneužívání důvěřivosti druhých.“ (KKC, 1995).

Skutečnost, že okultistické praktiky jsou jasně v rozporu s učením církve, najdeme i v samotné Bibli, tedy posvátném textu, ze kterého učení církve vychází, a to hned na několika místech ve Starém zákoně. Kde se mimo jiné píše, že se jedná o hřích proti 1. přikázání, varuje se zde před astrologií a mluví se proti věštění a doptávání se proutku. A také i v Novém zákoně, kde se také mimo jiné píše proti gnostickým učení, dnes známému jako New Age, proti věštění a falešnému prorokování (Kodet, 2007).

Hřích proti 1. přikázání: „Až vstoupíš do země, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh, neuč se jednat podle ohavností oněch pronárodů. Ať se u tebe nevyskytne nikdo, kdo by provedl svého syna nebo svou dceru ohněm, věstec obírající se věštbami, mrakopravec ani hadač ani čaroděj ani zaklínač ani ten, kdo se doptává duchů zemřelých, ani jasnovidce ani ten, kdo se dotazuje mrtvých. Každého, kdo činí tyto věci, má Hospodin v ohavnosti. Právě pro tyto ohavnosti Hospodin, tvůj Bůh, před tebou vyhání ony pronárody. Budeš se dokonale držet Hospodina, svého Boha. Tyto pronárody poslouchají mrakopravce a věstce, ale tobě to Hospodin, tvůj Bůh, nedovolil. Hospodin, tvůj Bůh, ti povolá z tvého středu proroka: jeho budete poslouchat.“ (Dt 18,9-13).

Varování před astrologií: „Zmalátnělas přes svá velká rozhodnutí... Jen ať se postaví a zachrání tě ti, kdo pozorují nebesa, kdo zírají na hvězdy, kdo při novoluní uvádějí ve známost, co by tě mohlo potkat.“ (Iz 47,13). Proti věštění a doptávání se proutku: „Můj lid se doptává svého dřeva, jeho hůlka mu předpovídá, tak jej zavádí duch smilstva.“ (Oz 4,12). Proti gnostickým učení, dnes New Age apod.: „Dejte si pozor, aby vás někdo nesvedl prázdným a klamným filosofováním, založeným na lidských bájích, na vesmírných mocnostech (kosmických energiích), a ne na Kristu.“ (Kol 2,8). Proti věštění a falešnému prorokování: „Jednou, když jsme se šli modlit, potkala nás jedna otrokyně, která měla věšteckého ducha a

přinášela svým pánům velké zisky předpovídáním budoucnosti. Začala za Pavlem a za námi chodit a vykřikovala: „Tito lidé jsou služebníci Nejvyššího Boha! Ohlašují vám cestu spásy!“ Když to trvalo mnoho dní, Pavel to už nemohl snést, a tak se obrátil a řekl tomu duchu: „Přikazuji ti ve jménu Ježíše Krista, vyjdi z ní!“ V tu chvíli byl pryč.“ (Sk 16,16-18).

3.2. Satan jako původce okultismu

Po důkladné úvaze jsem se rozhodl zařadit do své práce i kapitolu o Satanovi. Neboť považuji za důležité se v souvislosti s okultismem alespoň krátce zmínit o této záhadami opředené postavě. Mimoto chápu tuto kapitolu za klíčovou k porozumění textu po ní následujícím. První část se věnuje Satanovu původu, druhá názory na jeho existenci a třetí jeho roli v oblasti okultismu.

Nazýváme jej různě: Satan, Lucifer, Zlý, Ďábel, Čert, Antikrist, Belzebub, ... a stejně tolik, kolik má jmen existuje i teorií o jeho vzniku a poslání. Za současnou podobu Satana, podle Kellyho mohou ranní církevní otcové. Jejich společné učení o něm se liší zejména v tom, kdy se přiklonil ke zlu. Celkově se však všichni shodují na tom, že Satan byl stvořen Bohem jako původně jeden z archandělů a co víc, byl tou nejvznešenější a nejinteligentnější bytostí, andělem světla – Luciferem (Kelly, 2009). Který však pro svou pýchu a závist zhřešil a byl proto Bohem spolu s dalšími anděly - přívrženci svržen. Za rozporuplný je považován právě onen okamžik, který zapříčinil Satanův pád. Některé teorie tvrdí, že Satan zhřešil tím, že svedl Evu, která společně s Adamem pojedla ovoce ze stromu poznání a za tento čin, byl pak Satan svržen (Vella, 2009).¹⁴ Některé teorie k tomu přidávají, že důvodem tohoto jednání byla Satanova pýcha. Jiné, že záviděl člověku, že byl stvořen k obrazu Božímu a také skutečnost, že on, který byl stvořen dříve by měl vzdát člověku úctu jako vrcholu Božího stvoření. Můžeme se také setkat s názorem, že Bůh stvořil nejdříve Božího syna a po té Satana, který mu záviděl jeho Božskou podstatu a tak se stal žalobcem Boha – Satanem a pak také ze zlosti svedl člověka. Později se k těmto učení o Satanovi přidala také skutečnost, že Satan je vládce pekel, kde má ve své moci duše zatracených (Kelly, 2009). Existují také teorie vycházející z apokryfní knihy Henoch, že Satan a ostatní s ním „sympatizující“ andělé byli

¹⁴ Na tomto místě považuji za důležité si uvědomit jednu skutečnost a totiž, že prvotní hřích nelze chápat jen jako vinu Satana, neboť hřích je vědomé a dobrovolné přestoupení Božího řádu (KKC, 1995). Proto je to hlavně vina Adama a Evy, kteří se nechali přesvědčit, jinak by se nedalo mluvit o hřichu.

zavržení, protože pohlavně zhřešili s pozemskými ženami (Kabelák, 1994).¹⁵ Tento názor zastávali i někteří církevní otcové, později se však od něj upustilo (Vella, 2009). Tato představa Satana víceméně koresponduje s dnešním učením církve, které chápe Satana a zlé duchy jako existující bytosti stvořené Bohem jako původně dobré, které však byli svrženy v důsledku jejich svobodné vůle. Jejich trest za to je věčný, snaží se sice svést lid k hříchu a ke zlu, ale jsou však již definitivně poraženi Kristem (Vella, 2009).

Ve starém zákoně se o Satanovi moc nepíše, což souvisí s mentalitou židovského národa, který měl vlivem ostatních národů sklony k polyteismu, a proto bylo zlo přisuzováno jedinému svrchovanému Hospodinu. Hrozilo totiž nebezpečí dualismu, kdy by mohl být Satan chápán, jako protikladný a rovnovážný princip Boha. Později se však objevuje jako žalobce a pokušitel, který je ovšem Bohu podřízen. Příkladem je kniha Job, kde se Satan dovoluje Bohu, aby mohl pokoušet Joba (Vella, 2009). V Novém zákoně zastává Satan podobnou roli jako ve Starém, je pokušitelem Krista i lidu, klade překážky křesťanství a jeho útoky na lidi jsou chápány jako zkoušky lidských ctností a také jako tresty za špatné jednání, které mají sloužit k očištění, to koná pouze se svolením Boha (Kelly, 2009, Vella, 2009). Vždy je však zmiňován v kontextu Ježíšova vykoupení (Vella, 2009).

Z výše uvedeného textu lze Satana v podstatě chápat dvěma způsoby. Prvně jako odpůrce Boha, který se mu vzepřel a byl zavržen a teď se snaží svést na svou stranu co nejvíce lidí (Kelly, 2009, Vella, 2009). Anebo jako Božího služebníka, jehož úkolem je pokoušet a trestat lid, nikoli jako někoho, kdo se Bohu vzepřel (Kabelák, 1994, Kelly, 2009). Vyjma těchto dvou teorií existuje také ještě několik dalších, kdy první z nich tzv. dualismus, který není v souladu s učením církve, chápe Satana jako protiklad Boha a staví ho jemu na roveň (Vella, 2009). Druhá, která považuje Satana v podstatě za samotného Boha, by se dala shrnout do výroku: Bůh a Satan jedno je. To může vycházet z hebrejského *Jahve* – Bůh, které psáno pozpátku znamená Satan (Kabelák, 1994, Nakonečný, 2009) a podobně by se pro tuto teorii dal s trochou fantazie použít i anglický výraz *live* – život (výraz *live* se dá spojit s Bohem ve smyslu, že Hospodin je Bůh živých) a psáno pozpátku *evil* – zlo (La Vey, 2007). Můžeme se také setkat s tvrzením, že Satan je pouhé zosobnění zla, nikoli existující duchovní bytost. Představa Satana jako „čerta“ je přisuzována středověké církvi, která si pro snadnější obrácení pohanů vypůjčila jejich podobu rohatého boha a vytvořila z ní Ďábla, aby se jeho uctívači stali obětí inkvizice (Berrett, 1998). S pohanstvím souvisí také myšlenka, že andělé,

¹⁵ Tím se ve středověku vysvětlovalo sexuální spojení čarodějnic s ďáblem (Kabelák, 1994).

kteří padli společně se Satanem, jsou v podstatě pohanští bohové, podle některých teorií, lze ztotožnit i s démony, které vyháněl Ježíš, jak čteme v evangeliích (Kelly, 2009).

V dnešní době se můžeme setkat se dvěma extrémními způsoby, jak se na Satana pohlíží, na jedné straně je to úplné popírání jeho existence. Stal se pověrou a na straně druhé pak přisuzování všeho zlého jeho působení. První extrém má několik odůvodnění, podle některých lidí i teologů je Satan přežitkem, patří do středověku, nikoli do dnešní přetechnilizované doby (Vella, 2009). Tento úpadek víry v Satana započal osvícenstvím, důrazem na rozum, materialismem a ateismem v laické veřejnosti, což se posléze odrazilo i v církvi, kde se o něm dlouhá desetiletí nemluvalo (Amorth, 2006). P. Vella tuto skutečnost přisuzuje útoku Satana právě na teology, aby je oklamal. Neboť taktikou Satana je zůstat ve skrytu, nevadí mu, když ho lidé popírají, ba naopak dokáže z toho i těžit. Např. se snaží udělat z hříchu hřích strukturální, tzn. aby lidé pozbyli pocitu osobní odpovědnosti za své špatné skutky a přisoudili je působení okolí. I když se o něm v Bibli píše poměrně často, ústředním tématem je Kristovo vítězství nad zlem nikoli Satan. Proto někteří autoři přisuzují zmínky o Satanovi vlivu okolních náboženství té doby a učení o něm je tak ovlivněno jinými kulturami. Nejvíce však o něm pochybují samotní křesťané, což je jeho další zbraň, když pochybují o Kristově vítězství nad ním. V dnešní době moderních poznatků z medicíny se také různé choroby, které se dříve přisuzovali jeho působení, klasifikují jako psychické poruchy (např. schizofrenie, více o tom v následující kapitole) nikoli jako dílo Ďáblovo. S tím souvisí i druhý extrém, který se neslavně projevil ve středověku pálením čarodějnic. Kdy vše co se nedalo racionálně vysvětlit, bylo přisuzováno Satanovi. V dnešní době můžeme mimo jiné takové názory najít u některých protestantských autorů (Vella, 2009).

Nehledě na tyto extrémní názory, Satan je skutečnou duchovní bytostí působící zlo ve světě (KKC, 1995, Amorth, 2006, Vella, 2009), a to mimo hřích, uvádění v omyl, působení nemocí, také v oblasti okultismu. Okultismus je oblastí, ve které má zvlášť zalíbení. Jeho hlavním cílem je odvést člověka od pravého Boha (Vella, 2009). Tam kde upadla víra v pravého Boha, rozšířila se pověra (Frankl, 2006). Satan se raduje, když lidé věří pověrám. Není tedy pochyb o tom, že okultismus je oblast působení Satana. I když často okultistické praktiky fungují, je to právě proto, že se za nimi skrývá Satan a jeho démoni. Příkladem může být například spiritismus, kde skrze média nemluví duše zemřelých, ale právě démoni. Satan má velkou avšak omezenou moc, pomocí které může mimo jiné působit v lidské psychice, ovlivňovat rozum, překrucovat pravdu, navozovat paranormální stavy jako telekinezi,

telepatii. Může konat divy a nadpřirozené jevy, také zasvěcené osoby mohou konat s jeho pomocí podobné jevy, těmto osobám může odhalovat budoucnost i minulost, působit halucinace apod. To všechno proto, že byl stvořen jako anděl a po svém pádu své schopnosti neztratil (Vella, 2009).

3.3. Dopady okultismu na duchovní život křesťana

Jak jsem již předeslal, o negativním působení okultismu na duchovní život křesťana není pochyb. Jak víme z předchozí podkapitoly, za okultismem podle učení církve stojí Satan, jehož hlavním cílem je oddálit člověka od Boha, přesvědčit ho, že Boha nepotřebuje. I přes jasné negativní stanovisko církve, se dnes k okultismu uchyluje i stále více křesťanů (Vella, 2009). Tento fenomén bych označil za tzv. „latentní okultismus“ o kterém již byla zmínka v podkapitole věnující se přitažlivosti okultismu. Důvody tohoto jevu lze ztotožnit s obecnými důvody zájmu o okultismus. Ale svou roli zde hrají i některé další skutečnosti, příznačné právě pro daný okruh osob, a to neznalost různých náboženství, bludné hlásání některých teologů a kněží, nezáměr o vzdělávání ve víře ze strany věřících, zkreslené informace o okultních směrech (Vella, 2009), zvědavost a touha po poznání věcí tajemných (Amorth, 2006) a v neposlední řadě také malá víra, která se pak zvrhává v pověru (Amorth, 2006, Frankl, 2006, Duka, 2010, podle Jandourek, 2010). Mnozí křesťané neváhají věřit v reinkarnaci, chodit za kartáři a mágy. Ospravedlňují se tím, že základ všech náboženství je stejný a proto si každý může vybrat to, co se mu hodí. Podobné je to i u mravního jednání, mnozí křesťané nemají problém s potraty, předmanželským sexem nebo navštěvováním osob či skupin, které se stavějí proti Bohu. Jediným lékem je nová evangelizace a opravdové prohloubení víry (Amorth, 2006).

Negativní působení okultismu se může projevit na duchovním životě křesťana následujícími způsoby: dlouhodobě trvající duchovní otupělostí, nechutí k osobní nebo společné modlitbě, usínáním nebo rouhavými myšlenkami při modlitbách, bohoslužbách či jiných duchovních programech, neschopností vyznat Ježíše jako pána a vyslovovat jeho jméno, agresivitou vůči Duchu sv., záchvaty nenávisti vůči Bohu, neschopností číst Písmo sv., silnou přitažlivostí a fascinací různými okultními a esoterickými praktikami (může být

znakem, že již někdo příbuzný či známý má něco dočinění s temnými silami), zálibou ve hřbitovech či černém oblečení (Kodet, 2007).

Jak uvidíme v následující podkapitole, dopady okultismu se mohou kromě problémů v duchovním životě projevovat i různými psychickými problémy od nespavosti až po stavy, které svými symptomy připomínají psychické choroby jako např. schizofrenie (Kodet, 2007). Protože však člověk bývá chápán jako biopsychosociální jednota, projevují se problémy v jedné rovině člověka zákonitě i v dalších (Bouček a kol., 2006). Z křesťanského pohledu je i psychická rovina oblast, do které může zasahovat skrze okultismus Satan. Ten v této rovině využívá zvláště tři přístupových cest. Prvně jsou to různá *vnitřní zranění* člověka, mnoho lidí si v sobě nese nějaká zranění z minulosti, která mohou ovlivňovat jejich vztah s druhými lidmi či Bohem. Satan se v nich rád vrtá a způsobuje nám tak tímto způsobem bolest. Mnohdy se tato zranění snaží vyléčit psychoterapie, avšak často pomůže až modlitba. Druhou cestou je *svázanost*, což je vyšší stupeň démonického působení. V tomto případě je rána hlubší a trvá déle, než poznáme, že se jedná o působení Dábla. Většinou tyto problémy považujeme za svázanost až když selhávají všechny pokusy o vyléčení dotyčného, který se cítí být ovládnán touto bolestivou zkušeností z minulosti (Vella, 2009). Podle La Gruaye jsou pro svázanost příznačné 4 charakteristiky: 1. člověk se drží nějakého omylu, který není s to opustit, tento stav nemusí mít nutně příčinu psychologickou, ale duchovní. 2. Potíže se objevují jen v určitých oblastech života. 3. Člověku se nedaří z těchto obtíží vyléčit, byť z jiných i závažnějších se uzdravil. 4. Dynamický průběh potíží, kdy člověk si ze začátku není vědom svázanosti, ale postupem času se jeho stav zhoršuje (La Grua, podle Velly, 2009). Třetí cestou pak je *démonické ovládnutí*, kdy člověk cítí, jako by ho někdo ovládal. Projevuje se zatemňováním mysli, ochabováním vůle, agresivitou, impulzivitou, úzkostmi, které nemají vnější příčiny, obscénními a rouhavými myšlenkami (Toskánští biskupové, 1996, Vella, 2009).

Mimo duchovní a psychickou rovinu může Satan působit i v rovině tělesné, např. způsobovat různé nemoci nebo jiné fyzické útoky tzv. *vexace*, která může mít kromě psychické podoby i podobu fyzického napadání např. bití či rdošení. Často tak bývají napadáni právě lidé zahrávající si s okultismem nebo i exorcisté (Vella, 2009).

Nejvyšším a nejzávažnějším stupněm působení Satana na člověka je bezesporu *posedlost*, která je však velmi vzácná (Toskánští biskupové, 1996, Vella, 2009), jedná se o

stav, kdy do člověka vstoupí Satan a dočasně ho ovládá ve všech zmíněných rovinách – duchovní, psychické i tělesné (Vella, 2009). Příznaky posedlosti mohou být velmi podobné příznakům běžných psychických nemocí jako např. epilepsie, schizofrenie apod. Proto je nutné tyto dvě rozdílné příčiny důsledně rozlišovat. Postižení jedinci však mohou vykazovat i příznaky, které lze označit za paranormální jevy např. vylívování předmětů jako jsou části magnetofonu, hřebíky apod. Tito lidé často mluví jazyky a disponují znalostmi, které neměli možnost nikde nabýt (Amorth, 2006, Vella, 2009). Podle mezinárodní klasifikace nemocí se posedlost nejvíce blíží asociativní (konverzní) poruše označované F 44, která je definována takto: „Trans a posedlost. Poruchy, kde je dočasná ztráta pocitu osobní identity a plného uvědomování okolí. Sem patří pouze transové stavy, které jsou mimovolní nebo nechtěné, vyskytující se mimo nábožensky nebo kulturně akceptované situace.“ (WHO, 1994).

Je však potřeba mít na paměti, že všechny tyto potíže a stavy nemusí být nutně důsledkem toho, že se někdo věnuje okultismu a být tedy démonického charakteru (Vella, 2009).

3.3. Dopady okultismu v kontextu sociálního fungování

Jak můžeme vidět v předchozí podkapitole, z křesťanského hlediska spočívá nebezpečí okultismu zejména v oblasti duchovního života, neboť za ním stojí působení Satana, který se snaží člověka odvést od pravého Boha. Nesmíme však zapomínat, že ne všichni lidé sdílejí křesťanskou víru v ďábla a jeho působení skrze okultismus. Pro ně může být duchovní život a tedy naplnění potřeby transcendentna, vyjádřeno právě nějakou formou okultismu. Bezesporu každé náboženství ovlivňuje člověka a jeho život, stejně tak i okultistická „víra“. V případě těchto „věřících“ je proto na místě se ptát po ovoci této „víry“ (Mt 7,16). A tedy, jak praktikování určité formy okultismu ovlivňuje každodenní život člověka a jeho sociální fungování? Dělá člověka lepším, podporuje jeho prosociálnost či naopak?

Na začátek považuji za důležité objasnit již zmíněný pojem sociální fungování. Carlton ho definoval jako: „schopnost lidí provádět úkoly denního života a angažovat se ve vztazích k jiným lidem způsobem, který je uspokojivý jak pro ně samotné, tak pro druhé a odpovídá potřebám organizované komunity.“ (Carlton, 1984, podle Navrátil, 2001).

Zjednodušeně se jedná o interakce, které se dějí mezi lidmi a okolním prostředím (Navrátil, 2007).

Podíváme-li se pro srovnání v tomto kontextu na křesťanství, můžeme říci, že se jedná o jedno z nejprosociálnějších náboženství, které dozajista pomáhá člověku v jeho každodenním životě ve vztazích s druhými lidmi i k sobě samému. Svědčí o tom např. desatero přikázání, které lze po vypuštění prvních tří označit za všeobecně platné normy zaručující spokojený život v mezilidských vztazích a promítající se i do světských zákonů mnoha společností. Desatero je pak shrnuto v přikázání lásky: „*miluj svého bližního jako sebe samého.*“ (Mt 22,39). Samozřejmě, že i u jiných světových náboženství můžeme nalézt podobné prvky. Křesťanství je však v tomto směru nejdále, protože křesťan má milovat nejen své bližní, ale i nepřátele apod. (Lk 6,26-39). Kdežto např. judaismus je zaměřený spíše jen na židovský národ, buddhismus pak chápe pomoc bližním spíše jen jako cestu, jak dojít k osvícení jedince. Islám zase vyzdvihuje své vyznání nad jiné, jedná se o náboženství, které není pouze osobního, ale společenského charakteru. Oproti tomu okultismus, jak můžeme vidět z první kapitoly, kde jsem se vybraným formám věnoval a z podkapitoly věnované přitažlivosti okultismu, je zaměřený spíše individualisticky (Fromm, 2003) a mnohdy vede k izolaci jedince od společnosti. Ve většině případů formy okultismu sledují především vlastní prospěch a příliš se neohlíží na druhé, jak to lze nejvýrazněji vidět u satanismu (viz satanské devatero) nebo u čarodějnictví. V některých formách se využívá i účinku psychotropních látek, praktikuje se nevázaný sex, člověk se řídí něčím, co mu doporučí např. nějaký mistr či astrolog.

Z těchto důvodů se pak praktikování okultismu může v životě člověka projevit mnoha způsoby, které vedou k narušení jeho sociálního fungování. Tyto projevy mohou být psychického charakteru jako např. různé nutkání, myšlenky a představy, které jsou nemravného a perverzního charakteru, dále nutkavé přejídání, mlsnost, nutkání k sebevraždě (Kodet, 2007), neschopnost soustředit se (Amorth, 2006), agrese zaměřená proti okolí i proti sobě (Cantelmi, Cacaceová, 2008, Vella, 2009) nebo ochabování vůle, impulzivita, úzkosti, které nemají vnější příčiny, nespavost (Toskánští biskupové, 1996, Vella, 2009). Dále to mohou být různé psychické problémy, jako deprese nebo stavy, které vykazují syndromy poruch osobnosti a psychóz, mezi které patří schizofrenie, epilepsie, paranoia, halucinace, únavové syndromy apod. (Kodet, 2007). Jinými projevy mohou být i samotné psychické nemoci, jako nejrůznější formy parafílie, např. voyeurismus, exhibicionismus, sadismus,

masochismus apod. (Kodet, 2007, Vella, 2009). A v neposlední řadě také závislosti na alkoholu, drogách, pornografii, sexu a masturbaci (Cantelmi, Cacaceová, 2008), lécích, počítačových hrách a hracích automatech (Kodet, 2007). Většina těchto problémů je především záležitostí psychologické než důsledkem okultistických praktik je proto důležité tyto dva aspekty důsledně rozlišovat (Amorth, 2006).

Sociální rovinu může okultismus ovlivňovat jednak v závislosti na výše uvedených psychických problémech a jednak také nezávisle na nich. Zde se pak může jednat např. o obtěžování okolí, omezení výkonnosti (např. v práci, nebo ve škole), snížení kvality života, neschopností běžných sociálních aktivit, sociální izolací (Vágnerová, 2004), kriminalitou, sebevraždami, sebepoškozováním zdravotními komplikacemi a v závažných případech i smrtí (Cantelmi, Cacaceová, 2008, Vella, 2009). Dále zde patří problémy v mezilidských vztazích, které by mohli tvořit samostatnou kategorii, jedná se o narušení vztahů v rodině (mezi rodiči a dětmi, sourozenci, manžely), manželskou nevěru, neschopnost přátelských a sousedských vztahů a redukce až absence prosociálního chování (Kodet, 2007). Praktikování okultismu však může zasáhnout jen část lidské osobnosti, např. člověk může být skvělým sociálním pracovníkem, ale špatným otcem rodiny (Toskánští biskupové, 1996, Vela, 2009).

Protože jsem si dobře vědom kontroverznosti a závažnosti dané problematiky zařazuji zde také jako příklad jeden příběh, který dle mého názoru celou problematiku výstižně ilustruje.

Patnáctiletá dívka se seznámila s pětadvacetiletým klukem, který ji přivedl do své party, která se zajímá o nadpřirozené jevy. Zaslavil ji do tajemných rituálů mezi které patřilo i vyvolávání Satana. Dívka je zpočátku překvapena, ale zároveň fascinována, začne se stále více zajímat o převtělování, nadpřirozené síly a praktikovat černou magii a jiné okultistické techniky, zúčastňovat se orgii, brát drogy a poslouchat psychedelickou hudbu. Následkem toho začne zanedbávat školu i přátele a o osmnáctých narozeninách se beze slova odstěhuje z domu, zúčastní se černé mše a oficiálně se stává velekněžkou Satana. Zjišťuje, že ji tyto praktiky zbavují zábran a hranic, stává se Dominou a vystupuje na tzv. show. Později otěhotní, rozhodne se pro potrat a její gynekolog, který je zároveň i jejím zákazníkem ji zneužije. Dívka chce z party odejít, ale setkává se s odporem, je mlácena, dopována drogami a znásilňovaná. Následkem toho je psychicky na dně. Podaří se jí uprchnout a dostane se do nemocnice, kde je léčena pro těžký pánevní zánět a poté také na psychiatrii neboť ji sužují

halucinace. Nakonec se vrátí k rodičům a dohání maturitu. Za nedlouho však opět spadne a znovu pracuje jako Domina a otěhotní, potká člena bývalé party, ten ji zmlátí, následkem toho potratí a dívka téměř vykrvácí. Dostává se do nemocnice, kde až díky jedné starší pacientce pocítí lásku a lidské teplo, chce se uzdravit (Gódtel, 1994).

Lze říci, že patologie vzniklé praktikováním okultismu, lze nejlépe vidět na některých odnožích extrémního satanismu, který je však ze všech okultistických forem, nejzávažnější. Působí nejen na duchovní stránku jedince, ale závažně se promítá i do jeho okolí a společnosti jako takové. Způsobuje závislosti nejen na satanismu jako ideologii, ale také na omamných látkách či sexu (Cantelmi, Cacaceová, 2008). Satanismus nejlépe vystihuje P. Amorth, a to když ho označuje jako: „vrcholný bod lidské zvrácenosti“ (Amorth, 2006, s.69).

Závěrem bych chtěl zdůraznit několik důležitých věcí, první je skutečnost, že praktikování okultismu nemusí nutně vést k výše uvedeným problémům (Vella, 2009). Rovněž, že je potřeba přísně rozlišovat, zda jsou ony zmiňované problémy důsledkem okultistických praktik či nikoli. Pokud ano je potřeba vyhledat odborníka na tuto problematiku (nejčastěji se jedná o exorcistu, ale postačí i jakýkoli kněz) anebo mají psychický charakter a v tomto případě bude užitečnější svěřit se do péče psychologů či psychiatrů. K této problematice se výborně vyjadřuje P. Amorth, který píše, že je velice důležitá spolupráce právě psychiatra a exorcisty, kdy postižený člověk má nejprve vyhledat psychiatrickou pomoc a teprve pokud ta nepomáhá, obrátit se na exorcistu (Amorth, 2006).¹⁶ Podle Toskánských biskupů je špatný obojí extrém, a to jak přílišné připisování těchto jevů vlivu okultistických praktik, tak naopak lhostejnost k možnosti, že zdrojem těchto problémů může být právě věnování se okultismu (Toskáňští biskupové, 1996).

¹⁶ Při hlubším zájmu o tuto problematiku doporučuji knihu: Amorth, P. (2006). *Exorcisté a psychiatři* ze které zde také čerpám.

Závěr

Snahou této bakalářské práce bylo poskytnout kritický náhled na problematiku okultismu a zdůraznit závažnost tohoto dnes tolik rozmáhajícího se fenoménu, kterým okultismus bezpochyby je. Práce je teoretického charakteru a metodu, kterou jsem pro její vypracování zvolil je kompilace použitých odborných a jiných zdrojů souvisejících s danou problematikou a jejich analýza.

Cílem mé práce bylo podat kritický náhled na problematiku okultismu a její úzkou souvislost se sociální prací. Zejména pak odpovědět na otázku, je-li okultismus prosociální a pokud ano, nakolik a jakým způsobem může ovlivňovat sociální fungování jedince? V případě věřícího křesťana nás pak zajímalo, jak se k problematice okultismu staví církev a jaká nebezpečí pro duchovní život okultismus představuje?

Za tímto účelem jsem práci rozdělil na tři větší části. V první části se věnuji vymezení a definici samotného pojmu okultismus. Poté následuje představení vybraných forem okultismu, a to konkrétně homeopatie, numerologie, spiritismu, astrologie, reiki, jógy, New Age, čarodějnictví a wiccy a nakonec satanismu. Při popisu těchto jednotlivých forem jsem se snažil podat jednak neutrální informace, ale zároveň z důvodu naplnění cíle práce jsem je podrobil i kritickému zhodnocení na základě použitých odborných zdrojů. Toto kritické hodnocení je založeno na učení křesťanské církve a částečně také na poznatcích vědy. Druhá část této bakalářské práce pojednává o člověku a jeho povolání k životu s Bohem a také obecně o potřebě věřit v „něco“, co ho přesahuje. Dále pak proč je dnes tolik populární uspokojovat tuto potřebu transcendentna právě prostřednictvím okultismu. Třetí část, která je pro naplnění cíle této práce neméně důležitá, představuje církevní pohled na okultismus. Dále se zabývá otázkou co nebo kdo je zdrojem okultismu, snaží se popsat dopady okultistických praktik na duchovní život věřícího křesťana a v neposlední řadě se věnuje dopadům okultismu v kontextu sociálního fungování.

Po prostudování problematiky okultismu, musím říci, že jsem u nás nenašel téměř žádnou literaturu zabývající se okultismem v kontextu sociální práce. Rovněž ani časopis sociální práce/sociální práce se tímto tématem nijak nezabývá.

Na základě poznatků z této práce můžeme říci, že okultismus se sociální prací úzce souvisí. A to hned z několika důvodů. Prvním je skutečnost, že člověk je jednota duše a těla.

A proto pokud chceme člověku efektivně pomáhat je potřeba brát v potaz nejen jeho biologické a materiální potřeby, ale i ty duchovní (jedná se zde o tzv. ucelenou rehabilitaci) a okultismus bezpochyby patří do oblasti duchovna (transcendentna), neboť slibuje člověku uspokojení právě jeho duchovních potřeb. Druhým důvodem je, že okultismus v mnoha případech působí na člověka v negativním slova smyslu a narušuje tak jeho sociální fungování a kvalitu života. A tato skutečnost už do rámce sociální práce bezpochyby spadá. Jak tedy můžeme vidět ve třetí části práce, praktikování okultismu se může na člověku projevit od nespavosti, agresivity, ztrátou zájmu o blízké či přátele a problémy v mezilidských vztazích v nejlehčích případech až po nejrůznější závislosti, psychické poruchy, deviace a problémy se zákonem v těch horších případech. Všechny tyto problémy pramení z podstaty okultismu, který nemá příliš prosociální charakter (viz např. satanské devatero). V oblasti duchovního života křesťana, je odpověď na výše položenou otázku jednoznačná. Církev tvrdě odmítá všechny formy okultismu, protože nejsou v souladu s vírou v jediného Boha a vedou k nejrůznějším problémům v duchovním životě od neschopnosti modlitby až po ztrátu víry. Nesmíme však zapomínat, že všechny tyto uvedené dopady mohou pouze být důsledkem okultistických praktik a je proto důležité, jak píše P. Amorth přísně rozlišovat jejich povahu a příčiny (Amorth, 2006).

Závěrem bych chtěl upozornit na jeden zajímavý kontrast, a to že na okultismus se jako na negativní jev pohlíží především jen v církevním resp. náboženském kontextu. Tzv. „moderní“ společnost jej negativně vnímá jen pokud praktikování okultismu má neblahý vliv na jedince a společnost, a to ne z důvodu zahrávání si se silami o jejichž zdroji mnohdy nic nevědí, ale z povahy samotných praktik, jako mohou být např. u extrémního satanismu rituální vraždy. Na vině může být na jednu stranu upadající zájem o víru v rámci tzv. tradičních náboženství a za okultismem se tak nevidí nic špatného, maximálně se označí za pohádky pro děti. Protože víra v nějaké temné síly stojící za okultismem je přece absurdní. Na druhé straně, čím dál tím více se rozrůstá tzv. alternativní religiozita, kdy lidé věří ve všechno možné. Tato práce určitě neobsáhla celou problematiku okultismu vyčerpávajícím způsobem, není to ani možné, a to z důvodu, že o každém z témat, kterého jsem se ve své práci dotknul by se daly psát knihy. Zejména oblast okultismu ve spojení se sociálním fungováním by si zasloužila hlubšího prostudování. Věřím však, že tato práce může podat základní náhled na fenomén okultismu a seznámit čtenáře jednak s jeho vybranými formami, souvislostmi, křesťanským kontextem a spojitosti se sociální prací.

Seznam literatury

- Abgrall, J., M. (2000). *Mechanismus sekt.* Praha 1: Karlova Univerzita, Nakladatelství Karolinum
- Amorth, G. (2006). *Exorcisté a psychiatři.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství
- Barrett, V., D. (1998). *Sekty, kulty, alternativní náboženství.* Praha: Ivo Železný
- Bártová - Kubrychtová., H., Stuchlík, R. (2007). *Jóga: jak si vybrat tu pravou.* Praha: Grada Publishing
- Betz, O. (2002). *Tajemný svět čísel.* Praha: Vyšehrad
- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona* (2001). Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost
- Blackieová, G., M. (1992). *Homeopatie, královská léčba.* Praha: Alternativa
- Bondy, E. (1995). *Buddha.* Praha: Mat'a a DharmaGaia
- Bouček, J. a kol. (2006). *Lékařská psychologie.* Olomouc: UP Olomouc
- Brom, M. (2001). *Spiritismus a minulé životy.* Bratislava: Eko-konzult
- Buchetolová, R., Confortiová, H., Červená, V., Holubová, V., Hovorková, M., Churavý, M., Klímová, J., Kraus, J. a kol. (2005). *Nový akademický slovník cizích slov.* Praha Academia
- Buzková, K. (2006). *Fitness jóga.* Praha: Grada Publishing
- Campbell, A. (2002). *Homeopathy in perspective: myth and reality.* London: Lulu
- Cantelmi, T., Cacaceová, C. (2008). *Černá kniha satanismu.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství
- Cincioová, M., L. (2011). *Úvod do duchovního života. Skripta studentům.* [on-line]. Dostupné 2.5.2011 z https://www.portalcmtf.upol.cz/index_dt.php
- Clark, H., J. (2010). *Účinek extrémně malých dávek uznán nehomeopaty.* [on-line]. Dostupné 30.3.2011 z <http://www.homeopatie.cz/clanky/ruzne/25.htm>
- Diderot, všeobecná encyklopedie.* (1998). Praha: Nakladatelský dům OP

- Dörig, S., Egger, M., Huwiler-Muntener, K., Juni, P., Nartey, L., Pewsner, D., ... Sterne, J. (2005). Are the clinical effects of homoeopathy placebo effects? Comparative study of placebo-controlled trials of homoeopathy and allopathy. *Lancet*. č.366, s.726-732.
- Edinger, F., E. (2006). *Já a archetyp. Individuace a náboženská funkce psyché*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka
- Eliade, M. (1999). *Jóga: nesmrtelnost a svoboda*. Praha: Argo
- Elser, M., Ewald, S., Murrer, G. (1997). *Encyklopedie náboženství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství
- Euteneuer, J., T. (2010). The Spiritual Toll of Pervasive Occultism. *New Oxford Review*. č. 77, s. 34-47.
- Frankl, E., V. (1996). *Lékařská péče o duši*. Brno: Cesta
- Frankl, E., V. (1998). *Psychoterapie pro laiky*. Brno: Cesta
- Frankl, E., V. (2006). *Psychoterapie a náboženství*. Brno: Cesta
- Fromm, E. (2003). *Psychoanalýza a náboženství*. Praha: Aurora
- Glasser, W. (2001). *Terapie realitou*. Praha: Portál.
- Gódtel, R. (1994). *Sexualita a násilí*. Praha: Český spisovatel
- Groothuis, R., D. (1995). *Tváří v tvář New Age*. Praha: Návrat domů
- Hadès A., Y. (1998). *Učebnice vědecké a tradiční astrologie*. Praha: IŽ
- Hahnemann, S. (1995). *Organon racionální léčby*. Praha: Alternativa
- Hájek, J. (2000). Přírodní vědy – změna paradigmatu a New Age. In Ambros, P., Dvořáček, J., Hájek, J., Hynek, J., Lacroix, M., Peštuka, V. (Eds.), *Co hlásá New Age* (s.33-40). Olomouc: Velehrad
- Halík, T. (2004). *Vzýván i nevzýván*. Praha: Lidové noviny
- Hamplová, D. (2008). Čemu Češi věří: dimenze soudobé české religiozity. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, č. 44, s.703-723.

- Haradingová, E., M. (1998). Kříž jako archetypový symbol. In Moore, L., R. (Ed.), *C. G. Jung a křesťanská spiritualita* (s.15-24). Praha: Portál
- Hartl, P., Hartlová, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál
- Hayfield, R. (1995). *Homeopatie, praktický průvodce každodenní péčí o zdraví*. Praha: Ikar
- Heřt, J. (2010). *Alternativní medicína a léčitelství. Kritický pohled*. [on-line]. Dostupné 26.4.2011 z http://www.sysifos.cz/files/Alternativni_medicina_Hert.pdf
- Horvai, I. (1960). *Záhady duševního života*. Praha: Orbis
- Hrabal, F., R. (1998). *Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společností*. Bratislava: CAD Press
- Hučín, J. (2004). *Psychologie dnes.*, č.8, s.24-26.
- Hynek, J. (2000). Vliv postmoderního myšlení na přístup k religiozitě. In Ambros, P., Dvořáček, J., Hájek, J., Hynek, J., Lacroix, M., Peštuka, V. (Eds.), *Co hlásá New Age* (s.41-50). Olomouc: Velehrad
- Institoris, H., Sprenger, I. (2000). *Kladivo na čarodějnice*. Praha: Michal Zítko
- Jančo, L. a kol (1990). *Sny, karty, horoskopy*. Bratislava: Obzor
- Jandourek, J. (2010). *Ateismus je přežitek*. [on-line]. Dostupné 3.4.2011 z <http://www.dominikduka.cz/rozhovory-menu/ateismus-je-prezitek/>
- Jobst, A., K. (2005). Homeopathy, Hahnemann, and The Lancet 250 Years On: A Case of the Emperor's New Cloacthes?. *Journal of Alternative & Complementary Medicine*. č.11, s.751-754.
- Johari, H. (1990). *Numerologie a něco z Tantry, Arjувédy i Astrologie*. Brno: Schneider
- Kabelák, F. (1994). *Magia Nigrae, černá magie*. Brno: Horus
- Kaminoff, L. (2010). *Anatomie jógy*. Praha: Computer press
- Katechismus Katolické Církve*. (1995). Praha: Zvon
- Kefer, J. (2000). *Praktická astrologie aneb umění předvídání a boje proti osudu*. Olomouc: J.W. Hill

- Kelly, A., H. (2009). *Satan, životopis*. Praha: Volvox Globator
- Kersten, H. (1996). *Ježíš žil v Indii*. Praha: Alternativa
- Knížetová, V., Tillich, J. (1993). *Jóga*. Praha: Olympia
- Kodet, V. (2007). *Okultismus a křesťané*. [on-line]. Dostupné 3.3.2011 z <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Okultismus.html>
- La Vey, S., A. (2007). *Satanská bible*. Praha: Baronet
- Lacroix, M. (2000). *Co hlásá New Age*. Olomouc: Velehrad
- Lenková, J. (2000). Autoři kladiva. In Institoris, H., Sprenger, I. (Eds.), *Kladivo na čarodějnice* (s.7-8). Praha: Michal Zítko
- Lester, C., R. (1997). *Buddhismus, cesta k osvícení*. Praha: Prostor
- Lewis, R., J. (2006). Astrologie. In Patrige, Ch. (Ed.), *Encyklopedie nových náboženských hnutí* (s.337-339). Praha: Euromedia Group
- Losskij, O., N. (2004). *Nauka o renkarnaci*. Olomouc: Velehrad
- Lübeck, W. (1994). *Základní kniha o Reiki*. Praha: Pragma
- Lužný, D. (1997). *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masaryková univerzita
- Madre, P. (2003). *Ale zbav nás od zlého*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství
- Mehta, M. (1996). *Co je to jóga: systematický průvodce po Iyengarově metodě jógy pro relaxaci, zdraví a duševní a tělesnou pohodu*. Praha: Svojka a Vašut
- Mihulová, M., Svoboda, M. (1998). *Jóga a sebepoznávání*. Liberec: Santal
- Miltner, V. (2001). *Vznik a vývoj Buddhismu*. Praha: Vyšehrad
- Nakonečný, M. (2009). *Lexikon Magie*. Praha: Argo
- Navrátil, P. (2001). *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman
- Newman, R., W. (2009). Brian Vickers on Alchemy and the Occult: A Response. *Perspectives on Science*, č. 17, s.482-506.

O'Callaghan, S. (2006). Ordo Templi.Orientis. In Patrige, Ch. (Ed.), *Encyklopedie nových náboženských hnutí* (s.324-325). Praha: Euromedia Group

Parsons, B., W. (2010). On Mapping the Psychology and Religion Movement: Psychology as Religion and Modern Spirituality. *Pastoral Psychol.*č.59, s.15-25.

Pastuszak, J. *Člověk a náboženství*. (Studijní materiál pro studenty druhého ročníku humanitních studií). [on-line]. Dostupné 2.4.2011 z https://www.portalcmtf.upol.cz/index_dt.php

Peštuka, V. (2000). Na prahu změny letopočtu.... In Ambros, P., Dvořáček, J., Hájek, J., Hynek, J., Lacroix, M., Peštuka, V. (Eds.), *Co hlásá New Age* (s.27-32). Olomouc: Velehrad

Popp-Baier, U. (2009). Náboženská či existenciální hlediska: spiritualita jako „most přes rozbourěné vody“. *Československá psychologie*. č. 2, s. 193-201.

Procházka, Z. a kol. (1995). *Homeopatie v lékařství*. Praha: Vodnář

Reiman, F. (2004). *Astrologie, využití astrologické symboliky v poradenství a psychoterapii*. Praha: Portál.

Říčan, P. (2002). *Psychologie náboženství*. Praha: Portál

Říčan, P. (2007). *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál

Schmidt, M., J. (2009). Is Homeopathy a Science? Continuity and Clash of Concepts of Science within Holistic Medicine. *Journal of Medical Humanities*. č.30, s.83-97.

Stein, D. (2004). *Průvodce Reiki*. Praha: Volvox Globator

Stuchlý, J. (2011). *Alternativní náboženství*. Přednáška v rámci předmětu Psychologie a sociologie náboženství, Caritas-VOSš Olomouc, 2.5.2011

Štampach, I., O. (2000). *A nahoře nic....*. Praha: Portál

Štampach, O., I. (1992). *Sekty*. (Praha): Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském

Štampach, O., I. (1995). *Sekty a nová náboženská hnutí: Naděje a rizika*. Praha: Oliva, křesťanské nakladatelství

Tavel, P. (2007). *Smysl života podle Viktora Emanuela Frankla*. Praha/Kroměříž: TRITON

Toskánští biskupové. (1996). *Magie, zlí duchové, satanské obřady: pastýřský list toskánských biskupů*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství

Universum, všeobecná encyklopedie. (2000). Praha: Euromedia Group

Vágnerová, M. (2004). *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál

Vella, E. (2009). *O Satanovi*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství

Vojtíšek, Z. (1998). *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir

Vojtíšek, Z. (2004). *Encyklopedie náboženských směrů: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. Praha: Portál

Wanguová, B., M. (1996). *Buddhismus*. Praha: Lidové noviny

White, V. (2003). *Bůh a nevědomí, teologie vs. psychologie*. Praha: Vyšehrad

WHO. (1994). *Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů*. [online]. Dostupné 5.4.2011 z <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F40-F48.html>

Wolf, H., B. (2007). Úvod. In La Vey, S., A. (Ed.), *Satanská bible* (s.2-7). Praha: Baronet